

॥ नमो नमो निम्मलदंसणस्स ॥

आगमसूत्र

सटीक अनुवाद

२८

अनुवाद श्रेणी सर्वक -

मुनि दीपरत्नसागर

બાલબ્રહ્મચારી શ્રી નેમિનાથાય નમઃ
નમો નમો નિમ્મલદંસણસ્સ

પ.પૂ. શ્રી આનંદ-દામા-લલિત-સુશીલ-સુધર્મસાગર ગુરૂભ્યો નમઃ

આગમસતીક અનુવાદ

નિર્યાવલિકા-પંચક
— પચજ્ઞાઓ-૧૦+૧

-: અનુવાદ-શ્રેણીના સર્જક :-

મુનિ દીપરત્નસાગર

તા. ૨૩/૧૦/૨૦૦૯

શુક્રવાર

૨૦૬૬ કા.સુ.પ

આગમ સતીક અનુવાદ
ભાગ ૧ થી ૪૨ સંપૂર્ણ
મૂલ્ય-રૂ-૧૦,૦૦૦

૦ શ્રી શ્રુત પ્રકાશન નિધિ ૦

સંપર્ક સ્થળ

આગમ આરાધના કેન્દ્ર, શીતલનાથ સોસાયટી
ફ્લેટ નં. ૧૩, ચોથે માળે, બહાઈ સેન્ટર,
ખાનપુર, અમદાવાદ.

આગમ સતીક અનુવાદના

આ ભાગ - ૨૮ માં છે...

૦ નિર્યાવલિકા	૦ કલ્પવતંસિકા
૦ પુષ્પિકા	૦ પુષ્પચૂલિકા
૦ વૃષ્ટિદશા	

આ પાંચ ઉપાંગસૂત્રો ક્રમ-૮ થી ૧૨

૦ ચતુઃશરણ	૦ આતુર પ્રત્યાખ્યાન
૦ મહાપ્રત્યાખ્યાન	૦ ભક્તપરિજ્ઞા
૦ તંદુલ વૈચારિક	૦ સંસ્તારક
૦ ગચ્છાચાર	૦ ગણિવિદ્યા
૦ દેવેન્દ્રસ્તય	૦ વીરસ્તવ

૦ ચંદ્રવેદ્યક

આ દશ + એક [વૈકલ્પિક] પચજ્ઞાસૂત્રો

— X — X — X — X — X — X — X —

-: ટાઈપ સેટીંગ :-

શ્રી મહાકાલી એન્ટરપ્રાઈઝ
ચાંદલોડિયા, અમદાવાદ.
(M) 9824419736

-: મુદ્રક :-

નવપ્રભાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ
ઘીકાંટા રોડ, અમદાવાદ.
Tel. 079-25508631

૦ વંદના એ મહાન્ આત્માને ૦

વિક્રમ સંવત-૨૦૬૧માં ફાગણસુદ-૩ નો દિવસ અને મંગલપારેખના ખાંચામાં શ્રી શાંતિનાથ પરમાત્માની વર્ષગાંઠનો પ્રસંગ, અતિભવ્ય અને ઘણી જ લાંબી સ્થયાત્રાના પ્રયાણની ઘડીએ, આગમોના ટીકા સહિતના અનુવાદ કરવા માટેની મનોભાવનાનું જેમના મુખેથી વચન પ્રાગટ્ય થયું, અંતરના આશીર્વાદ, સૂરિમંત્રથી અભિમંત્રિત વાસ ચૂર્ણનો ક્ષેપ અને ધનરાશિની જવાબદારીના યથાશક્ય સ્વીકાર સહ જેમની કાર્ય પ્રેરણાની સરવાણીમાં ભીંજતા મારા ચિત્તે આશિર્ષ અનેરો હર્ષોલ્લાસ અનુભવ્યો. જેમની હયાતી દરમ્યાન કે હયાતી બાદ પણ, જેમના નામસ્મરણ માત્રથી આ કાર્ય વિઘ્નરહિતપણે મૂર્ત સ્વરૂપને પામ્યું, એવા...

પૂજ્ય આચાર્યશ્રી ઋચકચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ૦ ના
ચરણ કમળમાં સાદર કોટીશઃ વંદના

૦ કેમ ભૂલાય એ ગુરુદેવને પણ ? ૦

ચારિત્ર પ્રતિ અંતરંગ પ્રીતિથી યુક્ત, અનેક આત્માઓને પ્રવ્રજ્યા માર્ગે પ્રયાણ કરાવનાર, સંયમમૂર્તિ, પ્રતિ વર્ષ ઉપધાન તપ વડે શ્રાવકધર્મના દીક્ષા દાતા, શારીરિક સમસ્યાઓ વચ્ચે પણ બંને શાશ્વતી ઓળીની આરાધનાને ન ચૂકનારા, સાગર સમુદાયમાં ગચ્છાધિપતિ પદને શોભાવનારા અને સમર્થ શિષ્ય પરિવારયુક્ત એવા મહાન વિભૂતિરત્ન-

પૂજ્ય આચાર્યશ્રી દેવેન્દ્રસાગરસૂરીશ્વરજી મ૦

જેમના આજીવન અંતેવાસી, શાસનપ્રભાવક

પૂજ્ય આચાર્યશ્રી હર્ષસાગરસૂરિજી મ.સા.

જેમણે આ અનુવાદ કાર્ય માટે ઘણાં વર્ષો પૂર્વે પ્રેરણા કરેલી અને આ કાર્ય સાઘંત પાર પહોંચાડવા માટે વિપુલ ધનરાશિ મોકલાવી.

ઉક્ત બંને આચાર્ય ભગવંતોની અસીમ કૃપા અને તેઓ દ્વારા પ્રેરિત સંઘો થકી થયેલ ધનવર્ષાના બળે પ્રસ્તુત કાર્ય મૂર્તસ્વરૂપ પામ્યું.

આગમ સટીક અનુવાદના

આ ભાગ **૨૮** ની

સંપૂર્ણ દ્રવ્ય સહાયના પ્રેરણાદાતાશ્રી

આગમ સટીક અનુવાદશ્રેણિના સર્જક

મુનિ શ્રી દીપરત્નસાગરજી મ.સા.

તેઓશ્રીની પ્રેરણાથી લાભલેનાર

૦ શ્રી જૈન શ્રે.મૂ.પૂ. સંઘ

— થાનગઢ

૦ શાહ હંજારીમલજી ભૂરમલજી

— કર્ણલ

અનુદાન દાતા

આગમ સટીક અનુવાદના કોઈ એક ભાગના સંપૂર્ણ સહાયકતા

સચ્ચારિત્ર યુડામણી પૂજ્ય ગચ્છાદિપતિ સ્વ. આચાર્યદેવ
શ્રીમદ્ દેવેન્દ્રસાગરસૂરીશ્વરજીના આજીવન અંતેવાસી
સદ્ગુણાનુરાગી પૂજ્ય આંદેવશ્રી હર્ષસાગરસૂરિજી મ.ની
જ્ઞાનઅનુમોદક પ્રેરણાથી પ્રેરિત
શ્રી અઠવાલાઈન્સ જૈન શ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક સંઘ
તથા શ્રી શેઠ ફૂલચંદ કલ્યાણચંદ ઝવેરી ટ્રસ્ટ, સુરત.
૧૬ ભાગોના સંપૂર્ણ સહાયક થયેલ છે.

પરમપૂજ્ય સરળ સ્વભાવી, ભદ્રિક પરિણામી, શ્રુતાનુસંગી
સ્વ. આચાર્યદેવશ્રી વિજય ઋચકચંદ્રસૂરીશ્વરજી મ.સા.ની
પુનિત પ્રેરણાથી ૧૦ ભાગો માટે
નીચેના સંઘો સહાયક થયા છે.

(૧) શ્રી મંગલપારેખનો ખાંચો, જૈનસંઘ, અમદાવાદ	બે ભાગ.
(૨) શ્રી ભાવનગર જૈન શ્વે.મૂ.પૂ. સંઘ, ભાવનગર	બે ભાગ.
(૩) શ્રી આદિનાથ જૈન શ્વે. મૂ.પૂ. સંઘ, નવસારી	બે ભાગ.
(૪) શ્રી ગિરિરાજ સોસાયટી આદિનાથ જૈન સંઘ, બોટાદ	બે ભાગ.
(૫) શ્રી જૈન શ્વે. મૂ.પૂ. તપાગચ્છ સંઘ, બોટાદ	એક ભાગ.
(૬) શ્રી પાર્શ્વભક્તિદામ જૈન ધાર્મિક ટ્રસ્ટ, તણસા	એક ભાગ.

[પરમપૂજ્ય આચાર્યદેવ શ્રી ઋચકચંદ્રસૂરીશ્વરજીની પ્રેરણાથી તેમના સમુદાયવર્તી શ્રમણીવચાઓ તરફથી પ્રાપ્ત સહાયની નોંધ આગળ છે.]

સુવિશાલ ગચ્છાધિપતિ આચાર્યદેવેશ શ્રીમદ્ વિજય રામચંદ્ર સૂરીશ્વરજી મ.સા.ના સમુદાયવર્તી વૈયાવસ્ય પરાયણ પંચ્યાસ પ્રવર શ્રી વજસેનવિજયજી મ.સા.ની પ્રેરણાથી એક ભાગ- શ્રી હાલારતીર્થ આરાધના ધામ, વડાલિયા, સીંહણ, તરફથી

આગમ સટીક અનુવાદ શ્રેણીના સર્જક મુનિશ્રી દીપરત્નસાગરજીની પ્રેરણાથી આ બે દાતાઓએ મળીને એક ભાગ માટે સહાય કરી છે.

(૧) શ્રી જૈન શ્રે. મૂર્તિ. સંઘ, થાનગઢ

(૨) શાહ હંજરીમલજી ભૂરમલજી, કર્નૂલ.

પૂ.પૂ. ક્રિયાચરિત, પ્રભાવક, આદેય નામકર્મધર સ્વર્ગસ્થ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય ઋચકચંદ્રસૂરીશ્વરજીથી પ્રેરિત પુન્યવંતી શ્રમણીવર્યાઓની પ્રેરણાથી પ્રાપ્ત અનુદાનો

૧- વર્ધમાન તપોનિધિ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્વિજય ભક્તિસૂરીશ્વરજી સમુદાયવર્તી મિલનસાર સાધ્વીશ્રી સૌમ્યાપ્રજ્ઞાશ્રીજીની પ્રેરણાથી ત્રણ ભાગો માટેની દ્રવ્ય સહાય પ્રાપ્ત થઈ છે, તે આ પ્રમાણે—

- (૧) શ્રી કારેલીબાગ, શ્રે.મૂ.પૂ. જૈનસંઘ, વડોદરા.
- (૨) શ્રી કારેલીબાગ, જૈન સંઘની શ્રાવિકા બહેનો, વડોદરા.
- (૩) શ્રી ભગવાન નગરનો ટેકરો, જૈનસંઘ, અમદાવાદ.

૨- સુવિશાળ પરિવારયુક્તા સાધ્વીશ્રી ભાવપૂર્ણાશ્રીજી મંની પ્રેરણાથી “શ્રી ક્ષેત્રપાલ ભક્તિ ટ્રસ્ટ” - નવસારી તરફથી.

૩- વર્ધમાન તપોનિધિ પૂજ્ય આચાર્યદેવશ્રી ભક્તિસૂરીશ્વરજી મં ના સમુદાયવર્તી પ.પૂ. સાધ્વીશ્રી ધ્યાનરસાશ્રીજી તથા સાધ્વીશ્રી પ્રફુલ્લિતાશ્રીજીની પ્રેરણાથી -

“શ્રી માંગરોળ જૈન શ્રે. તપ. સંઘ, માંગરોળ - તરફથી.

૪- પરમપૂજ્યા જયશ્રીજી-લાવણ્યશ્રીજી મંના પરિવારવર્તીની સાધ્વીશ્રી સત્યાનંદશ્રીજી મ.સા.ની પુનિત પ્રેરણાથી
 “શ્રી ગાંધીનગર જૈન સંઘ, બેંગલોર - તરફથી.”

૫- પરમપૂજ્ય ક્રિયારૂચીવંત આંદેવશ્રી ભક્તિસૂરીશ્વરજી મંના સમુદાયવર્તી શ્રમણીવર્યા મોક્ષનંદિતાશ્રીજી મંની પ્રેરણાથી
 “શ્રી વલ્લભનગર જૈન શ્વેંમૂંપૂં સંઘ, વલ્લભનગર, ઈન્દોર

પરમપૂજ્ય આગમોદ્ધારક, સામાચારી સંરક્ષક, બહુશ્રુત આચાર્યદેવ આનંદસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા.ના સમુદાયવર્તી શ્રુત અનુરાગીણી શ્રમણીવર્યાઓની પ્રેરણાથી પ્રાપ્ત સહાયો.

- (૧) પરમપૂજ્યા નીડરવક્તા સાધ્વીશ્રી ચંદ્રયજ્ઞાશ્રીજી મંથી પ્રેરિત
 -૧- શ્રી ત્રિલોકપદ્મ ચિંતામણિધામ જૈન સંઘ, અંધેરી, મુંબઈ.
 -૨- શ્રી મહાવીરનગર જૈન દહેરાસરજી ટ્રસ્ટ, નવસારી.

(૨) અપ્રતિમ વૈયાપૃત્યકારિકા પ.પૂ. મલય-પ્રગુણાશ્રીજી મંના શિષ્યા સુસંવાદી પરિવારયુક્તા સાધ્વીશ્રી પ્રશમશીલાશ્રીજી મંના શ્રુતાનુરાગી શિષ્યા સાંશ્રી પ્રશમરત્નાશ્રીજીની પ્રેરણાથી-
 “શ્રી શ્વેતાંબર જૈન તપાગચ્છ સંઘ,” વાંકાનેર.

(૩) પરમપૂજ્યા માતૃહૃદયા સાધ્વીશ્રી અમિતગુણાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી
 - “શ્રી આદિનાથ જૈન શ્વેં સંઘ,” ભોપાલ.

(૪) પરમપૂજ્યા વર્ધમાનતપસાધિકા, શતાવધાની સાધ્વીશ્રી અમિત-ગુણાશ્રીજી મ.ની પ્રેરણાથી-૧૦૦ ઓળીની પૂર્ણાહૂતિ નિમિત્તે
 “કરચેલીયા જૈન શ્વેં મહાજન પેટી,” કરચેલીયા, સુરત.

(૫) શ્રમણીવર્યા ભક્તિરસિક પૂજ્ય મલયાશ્રીજી મંના વ્યવરદક્ષ શિષ્યા સાધ્વીશ્રી હિતજ્ઞાશ્રીજી મંની પ્રેરણાથી

“શ્રી જૈન મરચન્ટ સંઘની શ્રાવિકા બહેનો, અમદાવાદ.

(૬) પરમપૂજ્યા મલય-કૈવલ્ય-ભવ્યાનંદશ્રીજી મંના સુવિનિતા મિષ્ટ ભાષી, તપસ્વીરત્ના સાધ્વીશ્રી પૂર્ણજ્ઞાશ્રીજીની પ્રેરણાથી

“સર્વોદય પાર્શ્વનાથ ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ,” મુંબઈ

આગમ-સટીક અનુવાદ સહાયકો

(૧) પ.પૂ. ભગવતીજી દેશનાદક્ષ આદેવશ્રી નરદેવસાગરસૂરિજી મંસાંની પ્રેરણાથી - “શ્રી વિશાશ્રીમાળી તપગચ્છ જ્ઞાતિ,” જામનગર.

(૨) વર્ધમાન તપોનિધિ પૂજ્ય આ.દેવ શ્રી વિજય પ્રબાકરસૂરીશ્વરજી મંની પ્રેરણાથી - “અભિનવ જૈન શ્રેમૂંપૂં સંઘ,” અમદાવાદ.

(૩) શ્રુતસંશોધનરસિક પૂજ્ય આદેવશ્રી મુનિચંદ્રસૂરિજી મંની પ્રેરણાથી - “શ્રી વિજયભદ્ર ચેરિટેબલ ટ્રસ્ટ,” ભીલડીયાજી.

(૪) પ.પૂ. જયલાવણ્યશ્રીજી મંસાંના સુશિષ્યા સાં સૂર્યભાશ્રીજી મંની પ્રેરણાથી - “શ્રી ભગવતી” નગર ઉપાશ્રયની બહેનો,” અમદાવાદ.

(૫) પરમપૂજ્યા વરધર્માશ્રીજી મંના શિષ્યા તપસ્વીરત્ના સાધ્વીશ્રી પ્રીતિધર્માશ્રીજી મંની પાવન પ્રેરણાથી.

- (૧) શ્રી પાર્શ્વભક્તિ શ્રેમૂંપૂં જૈનસંઘ, ડોંબીવલી.

- (૨) શ્રી રાજાજી રોડ શ્રેમૂંપૂં તપાં જૈન સંઘ, ડોંબીવલી.

(૬) સ્વનામદાન્યા શ્રમણીવર્યાશ્રી સૌમ્યગુણાશ્રીજી મંની પ્રેરણાથી. “શ્રી પરમ આનંદ શ્રેમૂંપૂં જૈનસંઘ,” પાલડી, અમદાવાદ.

મુનિ દીપસ્ત્નસાગરજી દ્વારા પ્રકાશિત સાહિત્ય-એક ઝલક
કુલ પ્રકાશનોનો અંક-૩૦૧

૧-આગમસુત્તાણિ-મૂલં

૪૯-પ્રકાશનો

આ સંપુટમાં મૂળ આગમો છે. જેમાં ૪૫ આગમો ૪૫ અલગ-અલગ પુસ્તકોમાં મુદ્રિત કરાવાયેલ છે. ચાર વૈકલ્પિક આગમો પણ તેમાં સમાવાઈ ગયેલ છે. એ રીતે ૪૫ + ૪ કુલ (૪૯) આગમોનું આ સંપુટમાં સંપાદન છે. તેમજ પ્રત્યેક સૂત્રને અંતે પૂજ્ય સાગરાનંદસૂરિશ્વરજી સંપાદિત આગમો તથા તેની વૃત્તિના અંકો પણ ટાંક્યા છે.

અમારા આ પ્રકાશનમાં શ્રુતરકંઠ, શતક/અધ્યયન/વક્ત્રકાર/પદ, પ્રતિપત્તિ, ઉદ્દેશક, સૂત્ર/ગાથા આદિ સ્પષ્ટતથા બુદ્ધા નજરે પડે તેવી વિશિષ્ટ મુદ્રણકલાને પ્રયોજેલ છે. પુસ્તકો અલગ-અલગ અને નાના કદના હોવાથી વાંચન કે કંઠસ્થ કરવાની અતિ સરળતા રહે છે.

૪૫-આગમની પૂજા, પૂજન, રથયાત્રા કે શ્રી ગૌતમસ્વામી પૂજનાદિ માટે અલગ-અલગ પીસ્તાળીશ પુસ્તકો હોવાથી ગોઠવણી સરળ બને છે.

આગમસહકોસો, આગમનામકોસો, આગમવિષયદર્શન, આગમકથાનુયોગના મૂળ સંદર્ભ જોવા માટે આ પ્રકાશન વસાવવું જરૂરી જ છે. જેની કિંમત છે રૂ. ૧૫૦૦/- દર્શન-પૂજન માટે આજીવન ઉપયોગી છે.

૨. આગમ-ગુજરાતી અનુવાદ

૪૭-પ્રકાશનો

આપણા મૂળ આગમો અર્ધમાગધી ભાષામાં છે. જેઓ ભાષાજ્ઞાનથી વંચિત છે, શાસ્ત્રીય કારણોથી આગમના અભ્યાસથી વંચિત રહ્યા છે, આગમોની વાંચના પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી ઈત્યાદિ કારણે આગમિક પદાર્થોનું જ્ઞાન પામી શક્યા ન હોય તેવા ભવ્યાત્માઓ શ્રી કલ્પસૂત્ર માફક સરળતાથી આગમોનું વાંચન અને બોધ પ્રાપ્ત કરી શકે, તેમજ ભવભીરુ આત્માઓ પોતાનું જીવન માર્ગાનુસાર બનાવી શકે તેવું પ્રકાશન.

સાત ભાગોમાં સમાવિષ્ટ ૨૮૦૦ જેટલા પૃષ્ઠોમાં પીસ્તાળીશ આગમોનો અક્ષરશઃ અનુવાદ ધરાવતા આ “આગમદીપ” સંપુટમાં બીજા બે વૈકલ્પિક આગમોનું ગુજરાતી પણ આપેલ જ છે.

અંદાજે ૯૦,૦૦૦ શ્લોક પ્રમાણ મૂળ આગમનો આ ગુજરાતી અનુવાદ રૂ. ૨૦૦૦/-ની કિંમતે ઉપલબ્ધ થઈ શકે છે. પણ હાલ તેની એક પણ નકલ બચેલી નથી. એ જ અમારા આ પ્રકાશનની લોકપ્રિયતાનો પૂરાવો છે. અનેક પૂજ્યશ્રીએ આ ગુજરાતી અનુવાદનો સ્વાધ્યાયાદિ અર્થે ઉપયોગ કરેલો છે.

૩. આગમસુત્તાણિ-સટીક ૪૬-પ્રકાશનો

જેઓને મૂળ આગમો વાંચ્યા પછી તેની વિસ્તૃત સમજ મેળવવી છે. તેમાં રહેલા પદાર્થોને ઊંડાણથી અવગાહવા છે, તેમાં રહેલા તત્ત્વો આધારિત કથા, દેષ્ટાંત કે દ્રવ્યાનુયોગને જાણવો છે, તેવા વિશિષ્ટ જ્ઞાનપિપાસુ માટેનું અમારું આ ૧૩,૦૦૦ જેટલા પૃષ્ઠોમાં પથરાયેલ અને ત્રીશ ભાગોમાં વિભાજીત એવું દળદાર પ્રકાશન છે.

આ પ્રકાશનમાં મૂળ આગમો પર પ્રાપ્ત બધી જ નિર્ચુક્તિઓ, ૩૯ આગમો પરની વૃત્તિ, શેષ આગમોની સંસ્કૃત છાયા, કેટલાંક ભાષ્યો તથા ચૂંલિઓ ઈત્યાદિ સર્વે વિવેચનોનો સમાવેશ કરાયેલ છે.

સૂત્રો અને ગાથાના સ્પષ્ટ અલગ વિભાજન, પ્રચુર પેરેગ્રાફ્સ, અધ્યયન, ઉદ્દેશક, સૂત્ર આદિની સુસ્પષ્ટ અલગ પેજ લાઈન તેમજ અમારા મૂળ અને અનુવાદિત આગમોમાં અપાયેલા ક્રમાંક મુજબના જ સૂત્ર ક્રમાંકન તથા વ્યવસ્થિત અનુક્રમણિકાને લીધે કોઈપણ પસંદિત ચોક્કસ વિષયવસ્તુ કે સમગ્ર અધ્યયનના વાંચનમાં સરળતા રહે તે રીતે આ સંપુટનું સંપાદન અને મુદ્રણ કરાયેલું છે.

આ પ્રકાશનના અભ્યાસમૂલ્ય અને સંશોધનક્ષેત્રે ઉપયોગિતા તેમજ સમગ્ર વિશ્વમાં આગમ પ્રકાશનની આવી એક જ માત્ર શૃંખલા ઉપલબ્ધ હોવાને કારણે રૂ. ૧૧,૦૦૦/- મૂલ્ય હોવા છતાં તેની એક પણ નકલ સ્ટોકમાં રહેલી નથી. એ જ અમારા આ પ્રકાશનની મહત્તા સાબિત કરે છે.

૪. આગમ-વિષય-દર્શન

આ એક એવું પ્રકાશન છે, જેમાં ૪૫-આગમોની વિશદ્વરૂપે અનુક્રમણિકા અપાયેલ છે, છતાં તેના પૃષ્ઠો છે. — ૩૮૪.

પ્રત્યેક આગમના પ્રત્યેક સૂત્ર કે ગાથાના વિષયોને એ જ આગમોના સૂત્રોના ક્રમાંકન અનુસાર, અતીવ સુસ્પષ્ટ રૂપે અને પૃથક્-પૃથક્ સ્વરૂપે અપાયેલી આ અનુક્રમણિકાથી તમે તમારો મનગમતો-આવશ્યક કે તમારા સંશોધન અને લેખનને અનુરૂપ વિષય સહેલાઈથી પસંદ કરી શકો છો.

ગુજરાતી ભાષામાં તૈયાર કરાયેલ આ અનુક્રમણિકાથી તમે અમારા અનુવાદિત આગમોમાં તો મૂળ વિષય જોઈ જ શકો છો. તદુપરાંત મૂળ આગમો કે આગમસટીક માં પણ તમારી પસંદગીનો વિષય શોધવો આ બૃહત્ અનુક્રમ પરથી ખૂબ જ સરળ છે.

રૂ. ૪૦૦/-ની કિંમતને લક્ષમાં ન લઈ તેનું ઉપયોગિતા મૂલ્ય સમજશો.

૫. આગમસદ્ક્રોસો ૪-પ્રકાશનો

આ શબ્દકોશ - એટલે સંદર્ભસ્થળ નિર્દેશ સહિતની “આગમ-ડીક્ષનેરી” જેમાં તમને મળે છે મૂળ આગમમાંથી લેવાયેલા ૪૬,૦૦૦ શબ્દો અને તેના ૩,૭૫,૦૦૦ જેટલા આગમ સંદર્ભો સહિત મૂળ-અર્ધમાગધી શબ્દોના સંસ્કૃત અર્થ અને ગુજરાતી એક કે વધુ અર્થો.

ચાર ભાગોમાં સમાવિષ્ટ ૨૪૦૦ જેટલા પાનાઓનો આ પુસ્તકનો સેટ મેપલીથો કાગળ, પાકુ બાઈન્ડીંગ અને આકર્ષક મુજપૃષ્ઠ તો ધરાવે જ છે. પણ તમારે માટે તેની ઉપયોગિતા છે - અ થી હ પર્યતનો કોઈપણ શબ્દ શોધવા માટે. ત્યાં ફક્ત શબ્દનો અર્થ જ જોઈને બેસી નથી રહેવાનું. પણ પીસ્તાળીશે પીસ્તાળીશ આગમોમાં આ શબ્દ જ્યાં જ્યાં વપરાયો હોય તે-તે બધાં સ્થાનોનો નિર્દેશ પણ મળશે જ - જેના દ્વારા એક જ શબ્દ બે જુદા જુદા સંદર્ભમાં વપરાયો હશે, તો તે ભિન્ન-ભિન્ન સંદર્ભયુક્ત અર્થ કે વ્યાખ્યા પણ જાણી શકાશે.

- વળી આવા સંદર્ભો જોવા માટે તમારે જુદા જુદા પ્રકાશનોના આગમોને ફેંદવાની કોઈ જરૂર નથી. તમે માત્ર અમારું આગમસુત્તાણિ - સંપુટ સાથે રાખો. તમારે ઉપયોગી શબ્દો મૂળ આગમ કે આગમ-સટીક માં મળી જ જવાના

૬. આગમનામક્રોસો

આગમ શબ્દકોશની એક પૂરક ડીક્ષનેરી તે આ “આગમ નામકોશ”. આ પ્રકાશન આગમસટીક માં આવતા નામો (કથાઓ)ની ડીક્ષનેરી છે. આ ડીક્ષનેરીમાં કથાના પાત્રોના નામો તો કક્કાવારી ક્રમમાં આપેલા જ છે. સાથે સાથે તે પાત્રો કે નામોનો સંક્ષિપ્ત પરિચય પણ છે.

તમારે મૂળ આગમ ઉપરાંત નિર્યુક્તિ, ભાષ્ય, યૂર્ષિ કે વૃત્તિમાં જો આ નામ કે તે નામ સાથે સંકડાયેલ કથા કે દેષ્ટાંત જાણવા છે તો અમારી ડીક્ષનેરીમાં તે-તે નામને અંતે નિર્દેશ કરાયેલ આગમ સંદર્ભ જોવો. આગમ સંદર્ભ જોતાં જ તમને તે સંદર્ભવાળા આગમનું નામ, પંચાંગીનો પ્રકાર અને સૂત્રક્રમ મળી જશે. જેના આધારે તમે તે કથા કે દેષ્ટાંતનો સહેલાઈથી અભ્યાસ કરી શકશો.

આ નામકોશનું મહત્ત્વ તો ત્યારે જ સમજાય જ્યારે એક જ નામ ધરાવતા એકથી વધારે પાત્રોનો અલગ-અલગ પરીચય કે જુદી જુદી કથાઓ તમને જોવા મળે. તે પણ ફક્ત રૂ. ૨૦૦/-ની કિંમતમાં.

સંદર્ભ મુજબ કથા જોવા માટે અમારું આગમસુત્તાણિ-સટીક તો છે જ.

૭. આગમસૂત્ર હિન્દી અનુવાદ

૪૭-પ્રકાશનો

મૂળ આગમના ૯૦,૦૦૦ જેટલાં શ્લોક પ્રમાણ સાહિત્યના મૂળ પ્રકાશન પછી જેમ તેનો ગુજરાતી અનુવાદ કર્યો, તેમ હિન્દી અનુવાદ પણ કર્યો. ફર્ક એટલો જ કે આ હિન્દી અનુવાદ બાર ભાગોમાં આશરે ૩૨૦૦ જેટલા પાનાઓમાં પથરાયેલો છે. ગુજરાતી અનુવાદ કરતા ૩૦૦થી પણ વધારે પૃષ્ઠો તેમાં ઉમેરાયા છે. જે ફક્ત કદની વૃદ્ધિ જ નથી, પણ અર્થવિસ્તાર અને પેરેગ્રાફોની પ્રચૂરતા પણ ધરાવે જ છે.

હિન્દીભાષી મહાત્માઓને પણ આગમના પદાર્થજ્ઞાનથી વંચિત ન રહેવું પડે તે આશયથી તૈયાર કરાયેલ આ આગમસૂત્ર હિન્દી અનુવાદ હિન્દી ભાષાની સમૃદ્ધિ અને સાહિત્યિક મૂલ્ય તો ધરાવે જ છે. તે ગુજરાતી ભાષી આગમરસિકો અને તત્ત્વજ્ઞાસુઓ માટે પણ મહત્ત્વનું સંદર્ભશાસ્ત્ર બની રહ્યું છે.

રૂ. ૨૭૦૦/-નું મૂલ્ય ધરાવતા આ આગમસૂત્ર-હિન્દી અનુવાદ માં પણ ક્રમાંકન તો મૂળ આગમ, આગમ ગુજરાતી અનુવાદ અને આગમ સટીક અનુસાર જ થયેલ છે. તેથી અભ્યાસીઓને તુલના કરવી સરળ પડે છે.

૮. આગમ કથાનુયોગ

૬-પ્રકાશનો

આગમ કાર્ય વિષયક આ અમારું નવમું પ્રકાશન છે. જેમાં “કથાનુયોગ” નામે અનુયોગની મુખ્યતા છે. આ પ્રકાશનમાં મૂળ આગમો, આગમો પરની નિર્યુક્તિ, ભાષ્ય, ચૂંધિ, વૃત્તિ કે અવચૂરી એ તમામનો સમાવેશ કરી આ આગમ કથાનુયોગનું સંકલન અને ગુજરાતી અનુવાદ કરવામાં આવેલ છે. જે છ ભાગોમાં વિભાજિત છે ૨૨૦૦ જેટલા પૃષ્ઠોમાં સમાવિષ્ટ છે અને કથાઓને દશ વિભાગમાં ગોઠવેલ છે.

આ કથાનુયોગમાં તીર્થંકર, ચકવર્તી, વાસુદેવ, બલદેવ એ ઉત્તમપુરુષો સંબંધી કથાનક કે માહિતીનો સંગ્રહ છે, શ્રમણ વિભાગમાં ગણધરો, પ્રત્યેકબુદ્ધો, નિહવો, અન્ય શ્રમણોની કથાઓ છે. તે સાથે આશરે ૯૦થી વધુ પૃષ્ઠોમાં ગોશાળાનું કથાનક તેના પૂર્વભવ, વર્તમાનભવ અને ભાવિ ભવો સહિત મૂકેલ છે. તે સિવાય શ્રમણી કથા, શ્રાવક કથા, શ્રાવિકા કથા, અન્યતીર્થી કથા, પ્રાણી કથા, પ્રકીર્ણ કથા અને દેષ્ટાંતોના અલગ વિભાગો છે. પ્રત્યેક કથાને અંતે તેના આગમ સંદર્ભો પણ મૂકેલા છે, જેથી મૂળ માહિતી સ્રોત જોઈ શકાય. છટ્ટા ભાગમાં અકારાદિકમે પ્રત્યેક કથાના નામોની ગોઠવણી અને તેની સાથે પૃષ્ઠાંક આપેલા છે, જેથી કોઈપણ કથા શોધવી અત્યંત સરળ બને છે.

આ “આગમ કથાનુયોગ” કેવળ કથારસિકો તથા વ્યાખ્યાતાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પ્રકાશન છે. જેનું મૂલ્ય માત્ર રૂ. ૧,૫૦૦/- છે. તેમજ સન-૨૦૦૪માં જ પ્રકાશિત થયેલ હોવાથી હજી સરળતાથી ઉપલબ્ધ છે.

૯. આગમ મહાપૂજનવિધિ

આ એક લઘુ પુસ્તિકા છે. જેમાં પીસ્તાળીશ આગમ મહાપૂજન ભણાવવા માટેની સરળ, સ્પષ્ટ, શાસ્ત્રીય વિધિ છે. સાથે-સાથે પંડિત શ્રી રૂપવિજયજી કૃત્ ૪૫-આગમ પૂજાઓ પણ આપી દીધેલ છે. અષ્ટપ્રકારી પૂજાના અભિનવ દુહા પણ છે.

કોઈપણ વિધિકારકને સહેલાઈથી પૂજન કરાવતા ફાવે તે રીતે વિધિ સાથે સૂચનાઓનો નિર્દેશ છે. તેમજ આગમ મંડપની રચના, માંડલુ, આવશ્યક સામગ્રી, વિધિમાં પ્રત્યેક કાર્ય માટે જરૂરી એવા સહાયકોની કાર્ય વહેંચણી પણ જણાવેલ છે.

મોટા ટાઈપ, પઘોની સુંદર ગોઠવણી, પ્રત્યેક પૂજન માટેનું અલગ પેજ, દરેક પૂજનને માટેની સૂચના, તે પૂજનની સાથે જ અપાયેલી હોય તેવું આ એક માત્ર પ્રકાશન છે.

૧૦. આગમસૂત્ર સટીક અનુવાદ

૪૮-પ્રકાશનો

પ્રસ્તુત પ્રકાશનમાં આગમોના મૂળસૂત્રોનો અક્ષરશઃ અનુવાદ તો છે જ. સાથે સાથે આગમોની નિર્યુક્તિ અને ટીકાનો પણ અનુવાદ કરેલ હોવાથી અમે “સટીક અનુવાદ” એવું નામકરણ કરેલ છે. જેમાં ૪૫ આગમો ઉપરાંત બે વૈકલ્પિક આગમો અને કલ્પ [બારસા] સૂત્રના સમાવેશથી ૪૮ પ્રકાશનો થાય છે. જેને આ સાથે અમે ૪૨-ભાગોમાં પ્રકાશિત કરેલ છે.

આ સટીક અનુવાદમાં છ છેદ સૂત્રોનો અનુવાદ માત્ર મૂળનો જ છે, તેમાં સટીક અનુવાદ નથી. સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત ભાષાજ્ઞાનથી વંચિત શ્રુતરસિકો કે સ્વાધ્યાય પ્રેમીઓને આ અત્યંત ઉપયોગી પ્રકાશન છે, જેનું સંચુકત મૂલ્ય રૂ. ૧૦,૦૦૦/- છે, કે જે કિંમતમાં તો કોઈ ૪૫ સટીક આગમોનો અનુવાદ પણ ન કરી આપે.

આ સટીક અનુવાદ સંપુટમાં-અંગસૂત્રો, ઉપાંગ સૂત્રો અને મૂળસૂત્રોનો સંપૂર્ણ સટીક અનુવાદ છે. પચગ્ના સૂત્રોમાં પણ ઉપલબ્ધ ટીકાઓનો અનુવાદ કરેલો જ છે, નંદી અને અનુયોગ બંને સૂત્રોનું વર્તમાન પદ્ધતિથી સાનુવાદ વિવેચન કરેલ છે અને છેદસૂત્રો, કલ્પસૂત્ર અને કેટલાંક પચગ્નાઓનો મૂળનો અનુવાદ છે.

— x — x —

આ હતી આગમ સંબંધી અમારા ૨૫૦ પ્રકાશનોની યાદી

— x — x —

આગમ સિવાયના સાહિત્ય સર્જનની ઝાંખી

(૧) વ્યાકરણ સાહિત્ય :-

૦ અભિનવ હૈમ લઘુપ્રક્રિયા ભાગ-૧ થી ૪

૪

— મહોપાધ્યાય વિનયવિજયજી કૃત “લઘુપ્રક્રિયા” પર સિદ્ધહૈમ શબ્દાનુશાસન અને તેની સાથે સંબંધિત અનેક સંદર્ભગ્રંથોના ઉપયોગથી તૈયાર કરાયેલો એવો આ દળદાર ગ્રંથ છે. જે કાઠિન આઠ પેજમાં તૈયાર થયેલ છે. સંસ્કૃત વ્યાકરણના અભ્યાસ માટેનું આ પ્રકાશન છે. જે ગુજરાતી ભાષાના માધ્યમથી તૈયાર થયેલ છે. તેમાં મૂળસૂત્ર, તેનો અર્થ, વૃત્તિ, વૃત્ત્યર્થ, અનુવૃત્તિ, વિશેષ વિવેચન જેવા સાત વિભાગો અને પ્રચૂર પરિશિષ્ટો છે.

૦ કૃદન્તમાલા :-

૧

— આ લઘુ સર્જનમાં ૧૨૫ ધાતુઓના ૨૩ પ્રકારે થતાં કૃદન્તોનું કોષ્ટક છે.

(૨) વ્યાખ્યાન સાહિત્ય :-

૩

૦ અભિનવ ઉપદેશ પ્રાસાદ ભાગ-૧ થી ૩.

— આ એક સ્વતંત્ર વ્યાખ્યાનમાળા છે. “મન્નહ જિણાણં” નામક સર્જકાચમાં આવતા શ્રાવકના ૩૬ કર્તવ્યો ઉપરના ૧૦૮ વ્યાખ્યાનો તેમાં ગોઠવેલા છે. પ્રત્યેક વ્યાખ્યાન માટે દશ-દશ પેજ ફાળવેલ છે. જે પ્રત્યેકમાં શ્લોક-જૈનેતર પ્રસંગ - સંબંધિત કર્તવ્યની તાત્ત્વિક વ્યાખ્યા અને સમજ-જૈનકથા અને કર્તવ્યને અનુરૂપ સ્તવનાદિ પંક્તિની સુંદર ગુંથણી છે.

૦ નવપદ-શ્રીપાલ

૧

— શાશ્વતી ઓળીના વ્યાખ્યાનરૂપે આ પુસ્તકનું સર્જન થયું છે, જેમાં નવે પદનું અલગ-અલગ વિવેચન સાથે નવ દિવસમાં શ્રીપાલચરિત્ર પણ પૂરું થાય, તે રીતે ગોઠવેલા નવ વ્યાખ્યાનોનો સમન્વય છે.

(૩) તત્ત્વાભ્યાસ સાહિત્ય :-

૦ તત્ત્વાર્થસૂત્ર પ્રબોધ ટીકા-અધ્યાય-૧

૧

૦ તત્ત્વાર્થાધિગમ સૂત્ર અભિનવ ટીકા-અધ્યાય-૧ થી ૧૦

૧૦

— આ ગ્રંથમાં તત્ત્વાર્થ સૂત્રના દશે અધ્યાયોનું અલગ-અલગ દશ પુસ્તકમાં અતિ વિસ્તૃત વિવેચન ધરાવતું દશાંગ વિવરણ છે. જેમાં સૂત્રહેતુ, મૂળસૂત્ર, સંધિરહિત સૂત્ર, સૂત્રાર્થ, શબ્દજ્ઞાન, અનુવૃત્તિ, અનેક સંદર્ભ ગ્રંથોને આધારે તૈયાર કરાયેલ અભિનવ ટીકા, સૂત્રસંદર્ભ, સૂત્રપદ, સૂત્રનિષ્કર્ષ જેવા દશ વિભાગો છે.

પ્રત્યેક અધ્યાયને અંતે સૂત્રક્રમ, અકારાદિ ક્રમ, શ્વેતામ્બર-દિગમ્બર પાઠભેદ જેવા પરિશિષ્ઠો તથા દશમા અધ્યાયના પુસ્તકમાં અંતે શબ્દસૂચિ, વિષયસૂચિ, સંબંધકારિકા જેવા ઉપયોગી પરિશિષ્ઠો છે.

૦ તત્ત્વાર્થ સૂત્રના આગમ આધાર સ્થાનો. ૧

— આ સંશોધન કદાનું એક વિશિષ્ટ પુસ્તક છે. જેમાં તત્ત્વાર્થ સૂત્રના પ્રત્યેક સૂત્રનો મૂળ આગમમાંથી ઉપલબ્ધ સંદર્ભ, સંદર્ભ પાઠ, સંદર્ભ સ્થળનો ઉલ્લેખ છે. તેમજ શ્વેતામ્બર-દિગમ્બર પાઠભેદની તાલિકા અને વિશ્લેષણ છે.

(૪) આરાધના સાહિત્ય :- ૩

૦ સમાધિમરણ :-

અંત સમયે અને ભાવિ ગતિ સુધારવા માટે મરણ સમયે ચિત્તની સમાધિ જળવાય રહે તેવી આરાધના વિધિ, આરાધના સૂત્રો, આરાધના પદ્યો, આરાધના પ્રસંગો વગેરે સાત વિભાગોમાં આ ગ્રંથ સર્જેલો છે.

૦ સાધુ અંતિમ આરાધના

૦ શ્રાવક અંતિમ આરાધના

સાધુ-સાધ્વી, શ્રાવક-શ્રાવિકાઓનો અંત સમય સુધારવા માટે નિત્ય કરવાની એવી આ આરાધના છે, મૂળ પ્રાકૃત અને સંસ્કૃતમાં ગ્રંથસ્થ થયેલ આ વિધિને સરળ ગુજરાતીમાં રજૂ કરેલ છે. પંચાંગના કદની આ પુસ્તિકા સાથે રાખવી પણ સરળ છે.

(૫) વિધિ સાહિત્ય :- ૩

૦ દીક્ષા-યોગાદિ વિધિ

૦ વિધિ સંગ્રહ ભાગ-૧

૦ સાધુ-સાધ્વી કાળધર્મ વિધિ

(૬) પૂજન સાહિત્ય :- ૧

૦ આગમ મહાપૂજન વિધિ-જેની નોંધ આગમ વિભાગમાં છે.

૦ પાર્શ્વ પદ્માવતી પૂજનવિધિ

(૭) યંત્ર સંયોજન :-

૦ ૪૫-આગમ યંત્ર

૦ વિંશતિ સ્થાનક યંત્ર

(૮) જિનભક્તિ સાહિત્ય :-

૯

- ચૈત્યવન્દન પર્વમાલા
- ચૈત્યવન્દનસંગ્રહ-તીર્થજિન વિશેષ
- ચૈત્યવન્દન ચોવિસી
- ચૈત્યવંદન માળા

— આ એક સંપાદન ગ્રંથ છે. જેમાં પર્વદિન તથા પર્વતિથિના ચૈત્યવંદનો, ચોવિસ જિનની ચોવિસી રૂપ ચૈત્યવંદનો, વિવિધ તીર્થમાં બોલી શકાય તેવા અને જિનેશ્વર પરમાત્મા વિષયક વિવિધ બોલ યુક્ત એવા ૭૭૯ ચૈત્યવંદનોનો વિશાળ સંગ્રહ છે.

- શત્રુંજય ભક્તિ
- શત્રુંજય ભક્તિ
- સિદ્ધાયતનો સાથી - સિદ્ધાયત ભાવયાત્રા, સ્તુતિ-ચૈત્યવંદનાદિ
- વીતરાગ સ્તુતિ સંચય-૧૧૫૧ ભાવવાહી સ્તુતિનો સંચય
- ચૈત્ય પરિપાટી

(૯) પ્રકીર્ણ સાહિત્ય :-

૯

- શ્રી નવકાર મંત્ર-નવ લાખ જાપ નોંધપોથી
- શ્રી ચારિત્ર પદ એક કરોડ જાપ નોંધપોથી
- અભિનવ જૈન પંચાંગ
- અભિનવ જૈન પચ્ચાઙ્ગ
- અમદાવાદ જિનમંદિર-ઉપાગ્રય આદિ ડિરેક્ટરી
- બાર વ્રત પુસ્તિકા તથા અન્ય નિયમો
- શ્રી જ્ઞાનપદ પૂજા
- કાયમી સંપર્ક સ્થળ
- ચોઘડીયા તથા હોરા કાયમી સમયદર્શિકા

(૧૦) સૂત્ર અભ્યાસ-સાહિત્ય :-

૫

- જૈન એડ્યુકેશનલ સર્ટિફિકેટ કોર્સ
- પ્રતિક્રમણસૂત્ર અભિનવ વિવેચન ભાગ-૧ થી ૪

આ રીતે અમારા ૩૦૧ પ્રકાશનો થયા છે.

૨૧

પુષ્પિકા-ઉપાંગસૂત્ર-૧૦

અનુવાદ તથા ટીકાનુસારી વિવેચન

૦ આ સૂત્રને નિરચાવલિકાનો ત્રીજો વર્ગ કહે છે.

⊗ અધ્યયન-૧-ચંદ્ર ⊗
— X — X — X —

● સૂત્ર-૧ થી ૩ :-

[૧] ભગવન્ ! શ્રમણ ભગવંતે કલ્પવતંસિકા ઉપાંગનો આ અર્થ કહ્યો, તો ત્રીજો વર્ગ-પુષ્પિકા ઉપાંગનો કયો અર્થ કહેલ છે ? હે જંબૂ ! શ્રમણ ભગવંતે તેના દશ અધ્યયનો કહ્યા.

[૨] ચંદ્ર, સૂર્ય, શુક્ર, બહુપુષ્પિકા, પૂર્ણભદ્ર, માણિભદ્ર, દત્ત, શિવ, બલ અને અનાદિત. [આ દશ અધ્યયન છે.]

[૩] ભગવન્ ! - X - પુષ્પિકાના પહેલાં અધ્યયનનો શો અર્થ કહ્યો છે ? હે જંબૂ ! તે કાળે રાજગૃહ નગર, ગુણશીલ ચૈત્ય, શ્રેણિક રાજા હતો. તે કાલે સ્વામી પધાર્યા, પર્યાદા નીકળી.

તે કાળે જયોતિષ્કેન્દ્ર જયોતિષ્કરાજ ચંદ્ર ચંદ્રાવતંસિક વિમાનમાં સુધર્મસભામાં ચંદ્ર સીંહાસને ૪૦૦૦ સામાનિકો યાવત્ વિચરે છે. આ સંપૂર્ણ જંબૂદ્વીપ દ્વીપને વિપુલ અવધિજ્ઞાનથી અવલોકતો, જોતો સૂર્યાભિદેવવત્ શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને જુએ છે. આભિયોગ દેવને જોલાવીને યાવત્ સુરેન્દ્રના અભિગમન યોગ્ય વિમાનને કરીને, મારી આજ્ઞા પાછી સોંપો. સુસ્વરા ઘંટા યાવત્ વિકુર્વણા. યાન વિમાન ૧૦૦૦ યોજન વિસ્તીર્ણ હતું. ૬૨૧૧ યોજન ઉંચુ, ૨૫ યોજન ઉંચો મહેન્દ્ર ધ્વજ, શેષ સર્વે સૂર્યાભિવત્ યાવત્ તે ચંદ્રેન્દ્ર ભગવંત પાસે આવ્યો. નૃત્યવિધિ દેખાડી પાછો ગયો.

ભગવન્ ! ગૌતમસ્વામીએ પૂછ્યું, કૂશગારશાલાવત્ શરીરમાં અનુપ્રવેશી, પૂર્ણભવ - તે કાળે શ્રાવસ્તીનગરી, કોષ્ઠક ચૈત્ય, ત્યાં અંગતી ગાથાપતિ, આદ્ય યાવત્ અપરિભૂત હતો. તે શ્રાવસ્તી નગરીમાં આનંદશ્રાવકવત્ બહુમાન્ય આદિ હતો.

તે કાળે પુરુષાદાનીય પાર્શ્વ અરહંત, ભૃગુ મહાવીરવત્ હતા. નવ હાથ ઉંચા, ૧૬,૦૦૦ શ્રમણો, ૩૮,૦૦૦ શ્રમણી યાવત્ કોષ્ઠક ચૈત્યે સમોસર્યા. તે વૃત્તાંત જાણી અંગતી ગાથાપતિ “કાર્તિક શ્રેણી”ની જેમ હર્ષિત થઈ નીકળે છે. યાવત્ પર્યુપાસે છે. ધર્મ સાંભળી, સમજી જોલ્યો - દેવાનુપ્રિય ! મોટા પુત્રને કુટુંબમાં સ્થાપી પછી આપની પાસે યાવત્ દીક્ષા લઈ. “ગંગદત્ત”ની જેમ દીક્ષા

લઈ યાવત્ ગુપ્ત બ્રહ્મચારી થયો.

પછી તે અંગતી અણગાર પાર્શ્વ અરહંતના તથા૩૫ સ્થવિર પાસે સામાયિકાદિ ૧૧-અંગ ભણ્યો. ઘણાં ઉપવાસાદિથી યાવત્ ભાવિત કરતો, ઘણાં વર્ષ શ્રામણ્ય પર્યાય પાળીને અર્ધ માસિકી સંલેખનાથી ૩૦ ભક્તોને અનશનથી છેદીને વિરાધિત શ્રામણ્યથી કાળ કરી ચંદ્રાવતંસક વિમાનમાં, ઉપપાત સભામાં દેવશયનીયમાં, દેવદૂષ્યાંતરિત જ્યોતિષ્કેન્દ્ર ચંદ્ર૩૫ ઉપજ્યો.

ત્યારે તે અધુનોત્પન્ન જ્યોતિષ્કેન્દ્ર ચંદ્ર પંચવિધ પર્યાપ્તિ વડે પર્યાપ્તિ ભાવ પામ્યો. ભગવન્ ! ચંદ્રની કેટલી કાળ સ્થિતિ છે ? ગૌતમ ! લાખ વર્ષાધિક એક પલ્યોપમ. ગૌતમ ! ચંદ્ર યાવત્ જ્યોતિષ્ રાજે તે દિવ્ય દેવ ઋદ્ધિ મેળવી. ભગવન્ ! ચંદ્ર તે દેવલોકથી આયુક્ષયથી સ્વવીને ક્યાં જશે ? મહાવિદેહે મોક્ષે જશે. - X -

● વિવેચન-૧ થી ૩ :-

ત્રીજો વર્ગ પણ દશ અધ્યયનાત્મક છે. - X - નિગમન વાક્ય કહેવું. કેવલકલ્પ - સ્વકાર્યકરણ સમર્થ-સ્વગુણથી સંપૂર્ણ. કુટાગાર શાલા દેષ્ટાંત - કોઈ ઉત્સવમાં, કોઈ નગરના બહારના પ્રદેશમાં લોકોને વસવા યોગ્ય શાળા હતી. મેઘવૃષ્ટિ થતાં ત્યાં રમમાણ લોકો તે શાળામાં પ્રવેશ્યા, એ રીતે આ દેવ વિરચિત લોક નાટ્યાદિ કરીને દેવના શરીરમાં પ્રવેશી ગયો. તે આ શાળાનું દેષ્ટાંત.

આહ્ય - આદ્ય, દિપ્ત, વિત્, વિસ્તીર્ણ વિપુલ ભવન, શયન, આસન, યાન, વાહન ઇત્યાદિ લેવું. આનંદ - ઉપાસક દશામાં કહેલ એક શ્રાવક. તેના વિશેષણો - X - અહીં પણ સમજી લેવા.

પુરુષાદાનીય - પુરુષો વડે આદાનીય. - X - X - ગંગદત્ત - ભગવતીજીમાં કહેવાયેલ. તે પણ વિષયસુખને કિંપાકના ફળ જેવા જાણી, જીવિતને પાણીના પરપોટા સમાન ઇત્યાદિ બધું ગંગદત્તવાત્ કહેવું યાવત્ અંગતિ પણ બધાંને ત્યાગી પ્રવ્રજિત થયો. પાંચ સમિતિ-ત્રણગુપ્તિયુક્ત, મમતા રહિત ઇત્યાદિ - X -

ઉપવાસ આદિ એટલે એક ઉપવાસ, બે ઉપવાસ યાવત્ માસક્ષમણ વડે આત્માને ભાવિત કરતાં ઘણાં વર્ષો શ્રામણ્ય પર્યાય પાળ્યો. શ્રામણ્ય-વ્રતની વિરાધના, મૂળગુણ વિષયક નહીં પણ ઉત્તરગુણ વિષયક છે. તે પિંડની અશુદ્ધતાદિ, ઇર્ષ્યાસમિતિ આદિ શોધવામાં અનાદર, ક્યારેક લીધેલ અભિગ્રહનો ભંગ ઇત્યાદિથી વ્રત વિરાધના, ગુરુ પાસે આલોચના ન કરી. - X - X -

⊗ અધ્યયન-૨-“સૂર્ય” ⊗
— X — X — X — X —

● સૂત્ર-૪ :-

ભગવન્ ! શ્રમણ ભગવંતે જો પુષ્પિકાના અધ્યયન-૧-નો યાવત્ આ અર્થ કહ્યો, તો બીજાનો - X - શો અર્થ કહેલ છે ? હે જંબૂ ! તે કાળો રાજગૃહનગર, ગુણશીલ ચૈત્ય, શ્રેણિકરાજ હતો. સમોસરણ, ચંદ્રની જેમ સૂર્ય

પણ આવ્યો યાવત્ નૃત્યવિધિ દેખાડી, પાછો ગયો. પૂર્વભવ પૃથ્થા - શ્રાવસ્તી નગરી, સુપ્રતિષ્ઠ ગાથાપતિ, અંગતિ માફક વિચરે છે. પાર્શ્વનાથ પધાર્યા, અંગતી માફક દીક્ષા લીધી, શ્રામણ્ય વિરાધ્યુ. મહાવિદેહે મોક્ષે જશે.

● વિવેચન-૪ :-

નિગમન, તે પૂર્વે કહેલ છે તેમ.

⊗ અધ્યયન-૩-“શુક” ⊗
— X — X — X — X —

● સૂત્ર-૫ થી ૭ :-

[૫] ભગવન્ ! ઉત્કેષ કહેવો. રાજગૃહનગર, ગુણશીલ ચૈત્ય, શ્રેણિક રાજ, સ્વામી સમોસર્યા, પર્યાદા નીકળી. તે કાળો મહાગ્રહ શુક, શુકાવતંસક વિમાનમાં શુક સિંહાસનમાં, ૪૦૦૦ સામાનિકો સાથે ચંદ્રની જેમ યાવત્ આવ્યો. નૃત્યવિધિ દેખાડી, પાછો ગયો. કૂટાગારશાલા દેષ્ટાંત. પૂર્વભવની પૃથ્થા -

ગૌતમ ! તે કાળો વાણારસી નગરી હતી. ત્યાં સોમિલ બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. તે આદ્ય યાવત્ અપરિભૂત અને ઋગ્વેદ યાવત્ સુપરિનિષ્ઠિત હતો. ભૃગુ પાર્શ્વ પધાર્યા. પર્યાદા પર્યાપાસે છે. સોમિલ બ્રાહ્મણે આ વૃત્તાંત જાણતાં આવા પ્રકારે સંકલ્પ થયો. આ અરહંત પુરુષાદાનીય પાર્શ્વ પૂર્વાનુપૂર્વીથી યાવત્ આશ્રણાલવનમાં વિચરે છે, તો હું પાર્શ્વ અરહંત પાસે જઈ. આ આવા સ્વરૂપના અર્થો અને હેતુઓને પૂછું જેમ ભગવતીજી સૂત્રમાં કહેલ છે.

સોમિલ વિદ્યાર્થીરહિત એકલો નીકળ્યો. યાવત્ આમ કહે છે - ભગવન્ ! આપને યાગ્રા છે ?, યાપનીય છે ? એ રીતે સરસવ, અડદ, કુલત્યાદિની પૃથ્થા. યાવત્ બોધ પામ્યો. શ્રાવક ધર્મ સ્વીકારી ગયો.

ત્યારપછી પાર્શ્વ અરહંત અન્ય કોઈ દિને વાણારસી નગરીના આશ્રણાલવન ચૈત્યથી નીકળ્યા, બહાર જનપદ વિહારે વિચરવા લાગ્યા. ત્યારપછી તે સોમીલ બ્રાહ્મણ અન્ય કોઈ દિને સાધુના દર્શન અને પર્યાપાસના રહિત થઈ મિથ્યાત્વપર્યાયોથી વધતો અને સમ્યક્ત્વ પર્યાયોથી ઘટતો મિથ્યાત્વને પામ્યો. ત્યારે સોમિલ બ્રાહ્મણને કોઈ દિને મધ્યરાત્રિમાં કુટુંબ જગરિકાથી જગતા આવો સંકલ્પ યાવત્ ઉત્પન્ન થયો. હું નિશ્ચે વાણારસી નગરીમાં સોમિલ નામે બ્રાહ્મણ અતિ મોટા કુળમાં ઉત્પન્ન થયલો છું, તેથી મેં વ્રતો આચર્યા છે, વેદ ભણ્યો, સ્ત્રીઓ સાતે લગ્ન કર્યા, પુત્રો થયા, ઘણી સમૃદ્ધિ પામ્યો, પશુવધ કર્યા, યજ્ઞો કર્યા, દક્ષિણા આપી, અતિથિ પૂજ્યા, અગ્નિહોમ કર્યા, યજ્ઞસ્તંભ નાંખ્યા. તેથી કાલે યાવત્ સૂર્ય દેદીપ્યમાન થતાં વાણારસી બહાર ઘણાં આંબાના વનો રોપવા. એ રીતે બીજેરા, બિલા, કોઠા, આંબલીના વન તથા પુષ્પના બગીચા રોપવા શ્રેયસ્કર છે. એમ વિચારી - X - યાવત્ તેમ કર્યું.

પછી ઘણાં આશ્રવન યાવત્ પુષ્પ બગીચાને અનુક્રમે સંરક્ષતા, સંગોપતા, સંવર્ધિત કરતા બગીચાઓ કૃષ્ણ-કૃષ્ણાભાસ યાવત્ રમ્ય, મહામેઘનિકુરંબરૂપ,

પત્રિત-પુષ્પિત-ફલિત-હરિત શોભાયમાન અને શ્રી વડે અત્યંત ઉપશોભિત થઈ ગયા. પછી સોમિલ બ્રાહ્મણને કોઈ દિને મધ્યરાત્રિમાં કુટુંબ જાગરિકાથી જાગતા આવો સંકલ્પ થયો કે -

નિશ્ચે હું વાણરસીનગરીનો સોમિલ બ્રાહ્મણ યાવત્ મેં યજ્ઞસ્તંભ રોપ્યા. પછી વાણરસીનગરી બહાર ઘણાં આગ્રવન યાવત્ પુષ્પ બગીચા રોપ્યા. મારે એ શ્રેય છે કે - કાલે યાવત્ સૂર્ય પ્રકાશિત થતાં ઘણાં લોહકડાહ-કડણાં, તાંબી, તાપસના ભાંડ ઘડાવીને વિપુલ અશન, પાન, ખાદિમ, સ્વાદિમ કરાવી, મિત્રાદિને આમંત્રી, તેમને વિપુલ અશન યાવત્ સન્માનિત કરી, તેમની સામે મોટા પુત્રને કુટુંબમાં સ્થાપી, તે મિત્રાદિને પૂછી, ઘણાં લોહકડાયાદિ લઈને આ ગંગાકુળે વનપ્રસ્થ તાપસ થાઉં, તે આ રીતે - હોત્રિક, પોત્રિક, કોત્રિક, જંનતી, સક્રતી, ઘાલતી, હુંબઉટ્ટા, દંતુખલિયા, ઉમ્મજજગ, સંમજજગ, નિમ્મજજગ, સંપ્રજાલક, દક્ષિણકુલા, ઉત્તરકુલા, શંખધમા, કૂલધમા, મૃગલુબ્ધકા, હસ્તિ તાપસ, ઉદંડ, દિશાપૌક્ષિક, વલ્કવાસી, બિલવાસી, જલવાસી, રુક્ષમૂલિક, અંબુભક્ષી, વાયુભક્ષી, સેવાલભક્ષી, મૂલાહારી, કંદાહારી, ત્વચાહારી, પખાહારી, પુષ્પાહારી, ફલાહારી, બીજાહારી, પરિસડિત કંદમૂલ-ત્વચા-પત્ર-પુષ્પ-ફલાહારી, જલાભિષેકથી કઠિન શરીરવાળા, આતાપનાથી અને પંચાગ્નિતાપથી અંગાર પકવ અને કંદુપકવ સમાન પોતાને કરીને વિચરે છે.

તેમાં જે દિશાપૌક્ષિક તાપસો છે, તેમની પાસે દિશાપૌક્ષિકપણે પ્રવજ્યા લઈશ. લઈને આવા પ્રકારે અભિગ્રહ કરીશ - માટે જવજશુવ છઠ્ઠ-છઠ્ઠના અનિદ્ધિપ્ત દિશાયકવાલ તાપોકર્મથી ઉંચી બાહા રાખીને, સૂર્યાભિમુખ આતાપનાભૂમિમાં આતાપના લેતા વિચરવું કલ્પે, એમ વિચારી કાલે યાવત્ સૂર્ય પ્રકાશિત થતાં ઘણાં લોહકડાયા યાવત્ દિશાપૌક્ષિક તાપસપણે પ્રવર્જિત થયા, થઈને આ આવા પ્રકારે અભિગ્રહ યાવત્ ગ્રહણ કરીને પહેલો છઠ્ઠ તપ સ્વીકારીને વિચરે છે.

ત્યારપછી સોમિલ બ્રાહ્મણ ઋષિ પહેલી છઠ્ઠના પારણે આતાપના ભૂમિથી ઉતર્યા, વલ્કલના વસ્ત્ર પહેરી પોતાના ગુંપડે આવ્યા, આવીને વાંસની કાવડ લીધી, લઈને પૂર્વ દિશાનું પ્રોક્ષણ કર્યું. “પૂર્વ દિશાના સોમ લોકપાલ પ્રસ્થાન માર્ગે ચાલેલા સોમિલ બ્રાહ્મણ ઋષિનું રક્ષણ કરો. એમ પ્રાર્થી ત્યાંના કંદ, મૂલ, છાલ, પત્ર, પુષ્પ, ફળ, બીજ અને હરિત લેવાની આજ્ઞા આપો, એમ કહી પૂર્વ દિશામાં ચાલ્યો. ત્યાંના જે કંદાદિ હતાં તે ગ્રહણ કર્યા. તેનાથી વાંસની કાવડ ભરી. દર્ભ, કુશ, પત્રામોડ, સમિધ અને કાઠ લીધા. લઈને ગુંપડીએ આવ્યા. કાવડ નીચે મૂકી, વેદિકા બનાવી, છાલ વડે લંપીને સમાર્જન કર્યું, હાથમાં દર્ભ અને કળશ લીધા. ગંગા નદીએ જઈને તેમાં પ્રવેશી જલમજ્જન કર્યું. જળકીડા કરી, જલાભિષેક કર્યો. આયમન કર્યું, ચોક્ષ્ણો થયો.

પછી દેવ અને પિતૃનું કાર્ય કર્યું. દર્ભ અને કળશ હાથમાં રાખી, ગંગા

નદીની બહાર નીકળ્યો. નીકળીને પોતાની ગુંપડીએ આવ્યો. દર્ભ, કુશ અને માટીની વેદિકા કરી, સરક કર્યું, અરણી કરી, સરક વડે અરણીનું મથન કર્યું, અગ્નિ સળગાવ્યો, અગ્નિ પ્રદીપ્ત કર્યો, સમિધનો લાકડાં નાંખ્યા, અગ્નિ દેદીપ્યમાન કર્યો. કરીને અગ્નિની જમણી બાજુ સાત અંગની સ્થાપના કરી, તે આ પ્રમાણે -

[૬] સકથ, વલ્કલ, સ્થાન, શય્યા, ભાંડ, કમંડલ, દંડદારુ અને આત્મ [પોતાને.]

[૭] પછી મધ, ઘી, ચોખા વડે અગ્નિમાં હોમ કર્યો, યરુ સાધ્યો. બલિ વડે વૈશ્વદેવ કર્યો. અતિથિની ભોજનાદિ વડે પૂજા કરી. પછી પોતે આહાર કર્યો. પછી સોમિલ બ્રાહ્મણ ઋષિએ બીજા છઠ્ઠના પારણે તે બધું જ કહેવું. યાવત્ આહાર કર્યો. વિશેષ એ - દક્ષિણ દિશામાં યમ લોકપાલને પ્રાર્થના કરી - સોમિલ બ્રહ્મર્ષિની રક્ષા કરો, જે ત્યાં કંદાદિ છે, તેની યાવત્ અનુજ્ઞા આપો, એમ કહી દક્ષિણ દિશામાં ચાલ્યો. એ રીતે પશ્ચિમમાં વરુણ લોકપાલ યાવત્ પશ્ચિમ દિશામાં ચાલ્યો. ઉત્તરમાં વૈશ્રમણ લોકપાલ યાવત્ ઉત્તર દિશામાં ચાલ્યો. પૂર્વ દિશાના આલાવાની માફક ચારે દિશા કહેવી.

ત્યારપછી તે સોમિલ બ્રહ્મર્ષિ અન્ય કોઈ દિને મધ્યરાત્રિ સમયે અનિત્ય જાગરિકાથી જાગતા, આવા પ્રકારે આધ્યાત્મિક યાવત્ સંકલ્પ થયો - હું વાણરસી નગરીનો સોમિલ બ્રહ્મર્ષિ, અતિ ઉચ્ચ બ્રાહ્મણકુળમાં જન્મ્યો. મેં વ્રત લીધા યાવત્ યજ્ઞસ્તંભ રોપ્યા. પછી પુષ્પના બગીચા રોપ્યા ઈત્યાદિ પૂર્વવત્ - x - હવે મારે એ શ્રેય છે કે કાલે સવારે યાવત્ સૂર્ય દેદીપ્યમાન થતાં ઘણાં જોયેલા આદિ અને પૂર્વ સંગતિક તથા પર્યાયસંગતિકને પૂછીને તથા આશ્રમમાં રહેલા સેંકડો મૃગાદિ સત્વોનું સન્માન કરીને, વલ્કલવસ્ત્ર પહેરી, વાંસની કાવડ તથા ભંડોપગરણને લઈને કાઠ મુદ્રાથી મુખ બાંધીને ઉત્તર દિશામાં ઉત્તર તરફ મુખ રાખીને મહાપ્રસ્થાન માર્ગે ચાલવું. એમ વિચારી બીજે દિવસે પ્રાતઃકાળે યાવત્ - x - કાઠ મુદ્રાથી મુખ બાંધીને આવા પ્રકારનો અભિગ્રહ ગ્રહણ કર્યો -

હું જ્યાં હોઉં તે જળ-સ્થળ-દુર્ગ-નિમ્નપ્રદેશ - પર્વત-વિષમ-ગર્તા કે દરીમાં ક્યાંય સ્ખલના પામું કે પડું તો મારે ઉભા થવું ન કલ્પે, એમ વિચારી આ આવો અભિગ્રહ ગ્રહણ કરે છે. ઉત્તર દિશામાં ઉત્તર તરફ મુખ રાખી મહાપ્રસ્થાન માર્ગે ચાલ્યો એવો તે સોમિલ બ્રહ્મર્ષિ મધ્યાહ્ન કાળે શ્રેષ્ઠ અશોકવૃક્ષ પાસે આવ્યો. તેની નીચે કાપડ સ્થાપી, વેદિકા રચી, ઉપલેપન-સંમાર્જના કરી, દર્ભ અને કળશ હાથમાં લઈને ગંગા મહાનદીએ ગયો. “સિવ”ની માફક યાવત્ ગંગા મહાનદીથી બહાર નીકળ્યો. શ્રેષ્ઠ અશોકવૃક્ષ પાસે આવ્યો. દર્ભ-કુશ-માટી વડે વેદિકા રચી, શરક કર્યું યાવત્ બલિ સાધીને વૈશ્વદેવ કર્યો, કરીને કાઠમુદ્રાથી મુખ બાંધી મૌન રહ્યો.

પછી તે સોમિલ બ્રાહ્મણ ઋષિ પાસે મધ્યરાત્રિએ એક દેવ પ્રગટ થયો.

પછી તે દેવે સોમિલ બ્રાહ્મણને એમ કહ્યું - ઓ સોમિલ બ્રાહ્મણ ! તારી પ્રવ્રજ્યા દુષ્પ્રવ્રજ્યા છે. ત્યારે તે સોમિલે તે દેવના બે-ત્રણ વખત કહેલ આ વાતનો આદર ન કર્યો, જાણી નહીં યાવત્ મૌન રહ્યો. ત્યારે તે દેવ સોમિલ દ્વારા અનાદર પામતા જે દિશામાંથી આવેલ તે જ દિશામાં પાછો ગયો.

પછી તે સોમિલ બીજે દિવસે યાવત્ સૂર્ય જ્વલંત થતાં વલ્કલના વસ્ત્ર પહેરી કાવડ લઈ, અગ્નિહોત્રના ભાંડોપકરણ લઈ કાષ્ઠ મુદ્રા વડે મુખ બાંધી ઉત્તરાભિમુખ ચાલ્યો. પછી તે સોમિલ બીજે દિવસે મધ્યાહ્ન કાળે જ્યાં સપ્તપર્ણવૃક્ષ નીચે કાવડ સ્થાપી, વેદિકા રચી, શ્રેષ્ઠ અશોકવૃક્ષે યાવત્ અગ્નિ હોમ કર્યો. કાષ્ઠમુદ્રાથી મુખ બાંધ્યું, મૌન રહ્યો. ત્યારે તે સોમિલની પાસે મધ્યરાત્રિ કાળ સમયમાં એક દેવ પ્રગટ થયો. તે દેવે આકાશમાં રહી શ્રેષ્ઠ અશોકવૃક્ષવત્ યાવત્ પાછો ગયો.

પછી તે સોમિલ કાલે યાવત્ સૂર્ય પ્રકાશતા વલ્કલના વસ્ત્રો પહેર્યા, કાવડ લીધી, કાષ્ઠ મુદ્રાથી મુખ બાંધ્યું. ઉત્તર દિશામાં ઉત્તરાભિમુખ ચાલ્યો. પછી સોમિલ ત્રીજા દિવસે મધ્યાહ્ન કાળે શ્રેષ્ઠ અશોકવૃક્ષ પાસે આવ્યો. ત્યાં નીચે કાવડ રાખી, વેદિકા રચી યાવત્ ગંગાનદીથી બહાર આવ્યો. યાવત્ પૂર્વવત્ મૌન રહ્યો. મધ્યરાત્રિએ સોમિલ પાસે એક દેવ પ્રગટ થયો. પૂર્વવત્ બોલીને પાછો ગયો.

પછી સોમિલે યાવત્ સૂર્ય પ્રકાશિત થતાં વલ્કલ વસ્ત્ર પહેર્યા - X - ઉત્તરમાં ચાલ્યો. ચોથે દિવસે મધ્યાહ્ને વડના વૃક્ષ નીચે કાવડ રાખી - X - મૌન રહ્યો. ત્યારે મધ્યરાત્રિએ સોમિલ પાસે એક દેવ પ્રગટ થયો, તે પ્રમાણે બોલીને પાછો ગયો. - X - પૂર્વવત્ યાવત્ પાંચમે દિવસે મધ્યાહ્ન કાળે ઉંબર વૃક્ષ નીચે કાવડ રાખી આદિ પૂર્વવત્ - X - મધ્યરાત્રિએ એક દેવ તેની પાસે આવ્યો. ઓ સોમિલ ! તારી પ્રવ્રજ્યા દુષ્પ્રવ્રજ્યા છે, એક વખત બોલ્યો, સોમિલ પૂર્વવત્ મૌન રહ્યો. દેવે બીજી-ત્રીજી વખત પણ તેમ કહ્યું. ત્યારે સોમિલે તે દેવને - X - એમ કહેતા સાંભળી તે દેવને પૂછ્યું - કઈ રીતે મારી દુષ્પ્રવ્રજ્યા છે ?

ત્યારે દેવે સોમિલ બ્રાહ્મણને કહ્યું - નિસ્યે તે પાર્શ્વ અરહંત પાસે પાંચ અણુવત, સાત શિક્ષાવત એમ બાર ભેદે શ્રાવક-ધર્મ સ્વીકાર્યો છે પછી પૂર્વવત્ - X - કાવડ લઈ યાવત્ મૌન રહ્યો. પછી તે મધ્યરાત્રિએ તારી સન્મુખ પ્રગટ થઈ મેં કહ્યું - સોમિલ ! તારી પ્રવ્રજ્યા દુષ્પ્રવ્રજ્યા છે. - X - યાવત્ પાંચમે દિવસે પણ - X - કહ્યું કે તારી દુષ્પ્રવ્રજ્યા છે. ત્યારે સોમિલે તે દેવને પૂછ્યું - મારી પ્રવ્રજ્યા કઈ રીતે સુપ્રવ્રજ્યા થાય ? ત્યારે તે દેવે સોમિલને કહ્યું -

હે દેવાનુષ્ણિય ! જો તું આ પૂર્વે સ્વીકારેલ પાંચ અણુવતો સ્વયં જ સ્વીકારીને વિચરે, તો તારી આ સુપ્રવ્રજ્યા થશે. ત્યારે તે દેવે સોમિલને વાંદે છે, નમે છે, પછી જે દિશામાંથી આવ્યો ત્યાં પાછો ગયો. પછી સોમિલ બ્રાહ્મણ ઋષિ તે દેવે એમ કહેતા પૂર્વે સ્વીકારેલ પાંચ અણુવત સ્વયં જ સ્વીકારીને વિચરે છે. પછી

સોમિલ ઘણાં ઉપવાસ, છટ્ટ, અટ્ટમ યાવત્ માસક્ષમણાદિ વિવિધ તપ-ઉપધાન વડે પોતાને ભાવિત કરતો ઘણાં વર્ષો શ્રાવક પર્યાય પાળીને અર્ધમાસિકી સંલેખનાથી આત્માને ઝોસિત કરી ૩૦ ભક્તથી અનશનથી છેદીને તે સ્થાનના આલોચના પ્રતિક્રમણ ન કરીને વિરાધિત સમ્યક્ત્વથી કાળ કરીને શુક્રાવતંસક વિમાનમાં ઉપપાતસભામાં દેવ શયનીયમાં યાવત્ તે અવગાહનાથી શુક્રમહાગ્રહપણે ઉત્પન્ન થયો.

પછી તે નવો ઉત્પન્ન શુક્ર મહાગ્રહ યાવત્ ભાષામનપર્યાયિત, એ રીતે હે ગૌતમ ! શુક્ર મહાગ્રહે તે દિવ્ય યાવત્ અભિસમન્વાગત કરી. એક પલ્યોપમ સ્થિતિ. તે શુક્ર દેવલોકથી આયુક્ષય થતાં ક્યાં જશે ? તે મહાવિદેહ ક્ષેત્રે સિદ્ધ થશે - નિક્ષેપ કહેવો.

● વિવેચન-૫ થી ૭ :-

ઉત્ક્રેપ અર્થાત્ પ્રારંભ વાક્ય. - X - પુષ્પિકાના ત્રીજા અધ્યયનનો ભગવંતે શો અર્થ કહ્યો છે ? જંબૂ ! તે કાળે રાજગૃહનગર ઇત્યાદિ. - X - ઋગ્વેદ - ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, શામવેદ, અથર્વણવેદ, ઇતિહાસ, નિઘંટુને સાંગોપાંગ, રહસ્ય સહિત, તેના ધારક-વારક-પારગ, છ અંગવિદ્, ષષ્ટિ તંત્ર વિશારદ, ગણિત સ્કંધ, શિક્ષાકલ્પ, વ્યાકરણ છંદ, જ્યોતિષ્ શાસ્ત્ર અને બીજા બ્રાહ્મણ શાસ્ત્રમાં સુપરિનિષ્ઠિત સોમિલ બ્રાહ્મણ, પાર્શ્વજિનનું આગમન સાંભળી કુતૂહલથી જિન સમીપે ગયો, આ અર્થને, હેતુને, પ્રશ્નો, કારણો, વ્યાકરણાદિ પૂછીશ, એમ વિચારી નીકળ્યો.

ચંડિચવિહુળ - છાત્ર રહિત. ભગવંત પાસે જઈને કહ્યું - ભંતે! આપને યાત્રા છે? યાપનીય છે? એ પ્રમાણે સરસવ, માસ, કુલત્યા ઇત્યાદિના પ્રશ્નો કર્યા. સરિસવય - સરસવ કે સદેશવય, માસ - ધાન્ય વિશેષ કે સુવણાદિનું માન, અડદ. કુલત્યા - કળથી, કુળમાં રહેલ. ઇત્યાદિ પ્રશ્ન - X - X - એક છે? બે છે? વગેરે પ્રશ્ન.

ભગવંતે ઉત્તર આપ્યા. જેમકે દ્રવ્યાર્થથી જીવ એક છે, પ્રદેશાર્થથી અનેક છે. - X - જ્ઞાન, દર્શનથી કદાચ બેપણું છે. ઇત્યાદિ - X - X - તે અદાય, અવ્યય, નિત્ય, અવસ્થિત છે આદિ - X - એ રીતે સંશય છેદાતા બાર ભેદે શ્રાવકધર્મ સ્વીકાર્યો, સોમિલ બ્રાહ્મણ સ્વસ્થાને ગયો.

અસાહુદંસણ - કુદર્શની, તાપસાદિ તેના દર્શનથી અને સુસાધુના અદર્શનથી, કેમકે તેમના દેશાંતર વિચરણથી દર્શન ન થયા. તેમના અભાવે પર્યુપાસનાનો પણ અભાવ થયો. તેથી મિથ્યાત્વના પુદ્ગલો વધતાં ગયા અને સમ્યક્ત્વ પુદ્ગલો ઘટતાં ગયા. તેથી મિથ્યાત્વી થયો. - X - તેથી આત્મવિષયક, સ્મરણરૂપ, કંઈક આશંસિત મનમાં જ વર્તતો પણ બહાર ન પ્રકાશિત સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો.

વ્રત - નિયમો, તે શૌચ સંતોષ તપ સ્વાધ્યાયાદિનું પ્રણિધાન. - X - મિત્ર-સુહૃદ, જ્ઞાતિ-સમાનજાતિ, નિજક-કાકા વગેરે, સંબંધી-શ્વશૂરાદિ, પરિજન-દાસદાસી આદિ, - X - વાનપ્રસ્થ-વનમાં હોવું તે અવસ્થા, અથવા બ્રહ્મચારી, ગૃહસ્થ, વાનપ્રસ્થ, યતિ. એ ચારે લોક પ્રસિદ્ધ આશ્રમો છે, તેમાં ત્રીજો આશ્રમ. હોત્તિ - અગ્નિ હોત્ક,

પોત્તિય - વસ્ત્રધારી, કોત્તિય - ભૂમિએ સૂનારા, જન્નદ - યજ્ઞકર્તા, સદ્ગુહ - શ્રાદ્ધ, ધાલદ - ભાંડ લીધેલા, હુંડદ - હુંડિકા શ્રમણ, દંતુકલિય - ફળભોજી, - X - X - સંઘધમા - શંખ વગાડીને જમનારા, કૂલધમગ - ફૂળમાં રહીને શબ્દ કરીને ખાય છે. હસ્તિતાપસ - હાથીને મારીને ઘણો કાળ ભોજન કરે ઝદ્ડગ - દંડ ઉંચો રાખીને ફરે, દિસાપ્રોક્ષી - જળ વડે દિશા પ્રોક્ષીને ફળ, પુષ્પાદિ ભેગા કરે. - X - X - X - દિસાચક્રવાલ તપોકમ્મ - પારણે પૂર્વ દિશામાં જે ફલાદિ તેને લાવીને ખાય, એ રીતે દક્ષિણમાં, એમ કમશ: જાણવું. - X - ડટજ - તાપસાશ્રમ, કિઠિણ - કાવડ - X - X - વેદ - વેદિકા, વર્ધયતિ - પ્રમાર્જે છે. - X - જલમજ્જન - જળ વડે માત્ર બાહ્ય શુદ્ધિ કરવી. - X - ચોક્ષ - અશુચિ દ્રવ્યો દૂર કરવા - X - શરક - નિર્મન્યકાષ, અરણિ - નિર્મન્યનીય કાષ, મથન-ઘસવું - X - સકથ - ઉપકરણ વિશેષ, સ્થાન-જ્યોતિ સ્થાન કે પાત્ર સ્થાન, શય્યા ભાંડ-શય્યા ઉપકરણ, કમંડલ-કુંડિકા ઇત્યાદિ - X -

ચરુ - ભાજન વિશેષ, તેમાં પકાવાતું દ્રવ્ય પણ ચરુ અર્થાત્ બલિ છે. સાધયતિ - સંધે છે. બલિ વડે વૈશ્વાનરને પૂજે છે. - X - X - જેમ કાષમય પૂતળું ન બોલે, તેમ તે પણ મૌન રહે છે અથવા મુખના છિદ્રને આચ્છાદક કાષ ખંડમય મુખબંધનથી મુખ બાંધવું. - X - મહાપ્રસ્થાન-મરણકાળ ભાવિ કરીને પછી આગળ વધે. - X - X -

❁ અધ્યયન-૪-“બહુપુત્રિકા” ❁ — X — X — X — X —

● સૂત્ર-૮ :-

ઉત્કેષ. નિશ્ચે જંબૂ ! તે કાળે રાજગૃહનગર, ગુણશિલ ચૈત્ય, શ્રેષ્ઠિક રાજા, સ્વામી સમોસર્વા, પર્યાદા નીકળી. તે કાળે બહુપુત્રિકા દેવી સૌધર્મકલ્પમાં બહુપુત્રિકા વિમાનમાં સુધર્મસિદ્ધિમાં બહુપુત્રિકા સીંહાસને ૪૦૦૦ સામાનિકો, ચાર મહત્તરિકાદિ “સૂર્યાભદેવ” સમાન ભોગવતી વિચરતી હતી. આ સંપૂર્ણ જંબૂદ્વીપ દ્વીપને વિપુલ અવધિ જ્ઞાન વડે અવલોકતી, ખેતી, શ્રમણ ભગવન્ મહાવીરને જુએ છે. સૂર્યાભ દેવ સમાન યાવત્ નમીને સીંહાસને પૂર્વાભિમુખ બેઠી.

આભિયોગિકો સૂર્યાભવન્, સુસ્વરા ઘંટા, આભિયોગિકદેવોને બોલાવે છે, યાનવિમાન ૧૦૦૦ યોજન વિસ્તીર્ણ યાવત્ ઉત્તરના નિર્વાણ માર્ગથી હજારો યોજનના પગલાં વડે ગમન કરીને સૂર્યાભિની જેમ ભગવંત પાસે આવી, ધર્મકથા સમાપ્ત થઈ.

પછી તે બહુપુત્રિકા દેવીએ દક્ષિણી ભૂજા પ્રસારી, ૧૦૮ દેવ કુમારો, ડાબી ભૂજાથી ૧૦૮ દેવકુમારીઓ, પછી ઘણાં દારક અને દારિકા, ડિંબ અને ડિંબિકા વિકુલ્યાં. સૂર્યાભિની જેમ નૃત્યવિધિ દેખાડીને ગઈ.

બંતે ! ગૌતમસ્વામીએ એમ કહી શ્રમણ ભગવંત મહાવીરને વાંદી, નમીને યાવત્ બહુપુત્રિકા દેવીની તે દિવ્ય દેવહિંની પૃચ્છા કરી, યાવત્ કઈ રીતે

સન્મુખ આવી. ગૌતમ ! તે કાળે વાણરસી નગરી, આશ્રયશાલવન ચૈત્ય હતું. ત્યાં વાણરસી નગરીમાં ભદ્ર સાર્થવાહ હતો. તે આદ્ય અને અપરિભૂત હતો. તેને સુભદ્રા નામે સુકુમાલ, વંદ્યા પત્ની હતી. તેણી અપ્રસુતા હોવાથી માત્ર કોણી અને ટીંચણની માતા હતી.

ત્યાપપછી તે સુભદ્રા સાર્થવાહીને અન્ય કોઈ દિને મધ્યરાત્રિ કાળે કુટુંબ જાગરિકા કરતાં આવો સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો — નિશ્ચે હું ભદ્ર સાર્થવાહ સાથે વિપુલ ભોગોપભોગ ભોગવતા વિચરું છું. પણ એક પણ બાળક કે બાલિકાનો પ્રસવ ન થયો, તે માતાઓ ધન્ય છે યાવત્ તે માતાનો મનુષ્યજન્મ અને જીવિતનું ફળ સુલભ છે, જેમની પોતાની કુક્ષિથી ઉત્પન્ન બાળકો સ્તનનું દુધ પીવામાં લુબ્ધ થયેલાં, મધુર ઉલ્લાપને કરનારા, અલ્પકત વચન બોલનારા, સ્તનના મૂળથી કદાના દેશ ભાગ સુધી ફરતાં ફરતાં દુધ પાન કરે છે, એમ હું માનું છું. વળી તે માતાઓ પોતાના કોમળ કમળ જેવા બે હાથ વડે ખોળામાં બેસાડે છે, મધુર સમુલ્લાપને આપે છે, વારંવાર મનોહર વચનો બોલે છે, હું તો અધન્ય-અપુણ્ય-અકૃત્ પુણ્ય છું, જેથી ઉક્ત એક પણ બાળકને પામી નથી. એ રીતે વિચારી અપહત મનવાળી થઈ યાવત્ ચિંતામગ્ન બેઠી.

તે કાળે સુવ્રતા આર્યા કે જે ઈર્ષ્યા-ભાષા-એષણા-આદાન ભાંડ માત્ર નિક્ષેપણા - ઉચ્ચાર પ્રસવણ ખેલ જલ્લ સિંધાણ પારિષાપનિકી સમિતિવાળા, મન-વચન-કાય ગુપ્તિવાળા, ગુપ્તેન્દ્રિયા, ગુપ્ત બ્રહ્મચારીણી, બહુશ્રુતા, બહુપર્યાયા હતા તે પૂર્વાનુપૂર્વી વિચરતા, ગ્રામાનુગ્રામ જતાં વાણરસી નગરી પધાર્યાં. પછી યથાપ્રતિરૂપ અવગ્રહ યાચીને સંયમ અને તપથી વિચરે છે.

ત્યારે તે સુવ્રતા આર્યાના એક સંઘાટક વાણરસીમાં ઉંચ-નીચ-મધ્યમ કુળોમાં ગૃહસમુદાન ભિક્ષાચર્યાર્થે અટન કરતાં ભદ્ર સાર્થવાહના ઘરમાં પ્રવેશ્યા, સુભદ્રા સાર્થવાહીએ તે આર્યાઓને આવતા જોયા, જોઈને હર્ષિત થઈ, આસનેથી ઉઠી, સાત-આઠ ડગલાં સન્મુખ લઈ, વંદન-નમસ્કાર કર્યાં, વિપુલ અશનાદિ વડે પ્રતિલાભીને આ પ્રમાણે બોલી — હું ભદ્ર સાર્થવાહ સાથે વિપુલ સમૃદ્ધિવાળા શબ્દાદિ કામભોગને ભોગવતી રહું છું. તો પણ મને પુત્ર કે પુત્રીની પ્રાપ્તિ થઈ નથી. ઇત્યાદિ. હે આર્યાઓ ! તમે ઘણું જાણો છો, ઘણું ભણ્યો છો, ઘણાં ગામ, નગર યાવત્ સંનિવેશમાં વિચરો છો, ઘણાં રાજા, ઈશ્વર યાવત્ સાર્થવાહાદિના ગૃહમાં પ્રવેશો છો, તો તેવો કોઈ વિદ્યાપ્રયોગ, મંત્રપ્રયોગ, વમન, વિરેચન, બસ્તિકર્મ, ઔષધ, ભૈષજ કંઈપણ જાણો છો કે જેથી મને પુત્ર કે પુત્રી થાય ?

ત્યારે તે આર્યાઓએ સુભદ્રા સાર્થવાહીને આમ કહ્યું — હે દેવાનુષિયા ! અમે શ્રમણી, નિર્ગન્થી, ઈર્ષ્યા સમિતા યાવત્ ગુપ્ત બ્રહ્મચારીણી છીએ. અમને આવી વાત કાનથી પણ સાંભળવી કલ્પતી નથી, તો તેને કહેવાનું કે આચરવાનું તો કલ્પે જ કેમ ? પણ હે દેવાનુષિયા ! અમે તને કેવલી ભગવંત પ્રરૂપિત ધર્મ જ કહીએ છીએ. પછી સુભદ્રા સાર્થવાહી, તે આર્યા પાસે ધર્મ સાંભલી, સમજી,

હર્ષિત-સંતુષ્ટ થઈ, તે આચારને પ્રણ વખત વંદન-નમન કરીને બોલી - હે આચારો ! હું નિર્ગ્નથ પ્રવચનની શ્રદ્ધા, પ્રતીતિ, રુચિ કરું છું, હે આચાર નિર્ગ્નથીઓ ! તે એમ જ છે, તેમજ છે, યાવત્ શ્રાવકધર્મ અંગીકાર કરવા ઈચ્છું છું.

દેવાનુપિય ! સુખ ઉપજે તેમ કરો, પ્રતિબંધ ન કરો.

ત્યારે તે સુભદ્રાએ તે આચારો પાસે યાવત્ શ્રાવક ધર્મ સ્વીકારી, તે આચારને વંદન-નમન કરી, વિદાય આપી. પછી સુભદ્રા શ્રાવિકા થઈ યાવત્ વિચરવા લાગી. પછી સુભદ્રા શ્રાવિકાને કોઈ દિવસે મધ્યરાત્રિએ કુટુંબ જગારિકા કરતાં વિચાર આવ્યો કે હું ભદ્ર સાર્થવાહ સાથે વિપુલ ભોગ ભોગવતી વિચરું છું, પણ એકે બાળકને જન્મ ન આપ્યો. મારે શ્રેય એ છે કે કાલે ભદ્ર સાર્થવાહને પૂછીને સુવ્રતા આચાર પાસે પ્રવ્રજ્યા ગ્રહણ કરવી.

એમ વિચારી બીજા દિવસે ભદ્ર સાર્થવાહ પાસે આવીને બે હાથ જોડીને બોલી - હે દેવાનુપિય ! એ પ્રમાણે નિશ્ચે આપની સાથે ઘણાં વર્ષો વિપુલ ભોગથી યાવત્ વિચરું છું ઈત્યાદિ - x - ત્યારે ભદ્ર સાર્થવાહે, સુભદ્રાને કહ્યું - તું હમણાં મુંડ યાવત્ પ્રવ્રજિત ન થા. મારી સાથે વિપુલ ભોગ ભોગવ. પછી ભુક્ત ભોગી થઈ સુવ્રતા આચાર પાસે દીક્ષા લે. ત્યારે સુભદ્રાએ ભદ્રના આ અર્થનો આદર ન કર્યો, જાણ્યો નહીં, બીજી-ત્રીજી વખત ભદ્રા સાર્થવાહીએ કહ્યું કે - હું આપની આજ્ઞા પામીને દીક્ષા લેવા ઈચ્છું છું.

ત્યારે ભદ્ર સાર્થવાહ જ્યારે ઘણી આઘવણા, પજ્જવણા, સંજ્ઞાપના, વિજ્ઞાપનાથી તેણીને સમજાવવા યાવત્ સમર્થ ન થયો ત્યારે અનિચ્છાએ સુભદ્રાને નિષ્કમણની અનુજ્ઞા આપી.

પછી ભદ્ર સાર્થવાહે વિપુલ અશનાદિ તૈયાર કરાવ્યા. મિત્ર, જ્ઞાતિ પછી ભોજનવેળાએ યાવત્ મિત્ર, જ્ઞાતિ સત્કાર, સન્માન કરે છે. પછી સુભદ્રા સાર્થવાહી સ્નાન કરી યાવત્ પ્રાયશ્ચિત્ત કરી, સર્વાલંકાર વિભૂષિત થઈ પુરુષસહસ્રવાહિની શિબિકામાં બેઠી. પછી સુભદ્રા મિત્ર, જ્ઞાતિ યાવત્ સંબંધીથી પરીવરીને સર્વ ઋદ્ધિથી યાવત્ સ્વથી વાણારસી નગરીની વચ્ચોવચ્ચથી જ્યાં સુવ્રતા આચારનો ઉપાશ્રય હતો ત્યાં આવીને પુરુષસહસ્રવાહિની શિબિકા સ્થાપી, સુભદ્રા સાર્થવાહી તેમાંથી નીચે ઉતરી.

પછી ભદ્ર સાર્થવાહ સુભદ્રાને આગળ કરીને સુવ્રતા આચાર પાસે આવ્યો. સુવ્રતા આચારને વંદન-નમસ્કાર કરીને બોલ્યો - આ સુભદ્રા મારી પત્ની છે. ઈષ્ટ, કાંત છે. યાવત્ તેને વાત-પીત-કફ-સંનિપાતથી વિવિધ રોગાતંક ન સ્પર્શે તે રીતે તેણીને રાખી છે, તે હવે સંસારના ભયથી ઉદ્ધિગ્ન થઈ, જન્મ મરણથી ડરીને, આપની પાસે મુંડિત થઈ યાવત્ દીક્ષા લેવા ઈચ્છે છે. હું આપને શિષ્યાભિક્ષા આપું છું. આપ શિષ્યાભિક્ષા સ્વીકાર કરો.

દેવાનુપિય ! સુખ ઉપજે તેમ કરો, પ્રતિબંધ ન કરો.

ત્યારે સુભદ્રાને સુવ્રતા આચારે તેમ કહેતા હર્ષિત થઈ સ્વયં જ આભરણાલંકાર ઉતારે છે, સ્વયં પંચમુઠ્ઠી લોચ કરે છે, સુવ્રતા આચાર પાસે આવે છે, પ્રણ વખત આદક્ષિણ પ્રદક્ષિણા કરી, વાંદીનમીને એમ કહે છે - સંસાર સળગી રહ્યો છે, યાવત્ “દેવાનંદા” માફક પ્રવ્રજ્યા લીધી યાવત્ આચાર યાવત્ ગુપ્ત બ્રહ્મચારિણી થઈ.

પછી તે સુભદ્રા આચાર અન્ય કોઈ દિવસે ઘણાં માણસોના બાળકો ઉપર મૂર્છાવાળી થઈ યાવત્ આસક્ત થઈ અભ્યંગન, ઉદ્ધર્તન, પ્રાસુકપાન, અલત્ક, કંકણ, અંજન, વર્ણક, ચૂર્ણક, ખેલ્લક, ખંજનક, ખીર, પુષ્પની ગવેષણા કરે છે. કરીને ઘણાં લોકોના બાલક-બાલિકા, કુમાર-કુમારી, ડિંબ-ડિંબિકામાં કેટલાંકનું અભ્યંગન કરે છે, કેટલાંકનું ઉદ્ધર્તન, એ રીતે અચિત જળથી સ્નાન, પગ રંગે, ઓઠ રંગે, આંખ આંજે, ખોળામાં બેસાડે, તિલક કરે, હીંચોળે, પંક્તિમાં બેસાડે, મુખ ઘોવે, વર્ણકથી રંગે, ચૂર્ણ લગાડે, રમકડાં આપે, ખાખ ખવરાવે, ખીર ખવડાવે, પુષ્પ સુંઘાડે, પગે બેસાડે, જાંઘે બેસાડે, સાથળે બેસાડે, એ રીતે કેડે, પીઠે, છાતીએ, મસ્તકે બેસાડી, બે હાથના સંપુટથી ઉછાળે, ગીત ગાય, ગવડાવે એ રીતે પુત્રાદિની પિપાસાને પૂર્ણ કરતી.

ત્યારે સુવ્રતા આચારે સુભદ્રા આચારને કહ્યું - આપણે શ્રમણી, નિર્ગ્નથી, ઈર્થાસમિતિવાળી, યાવત્ ગુપ્ત બ્રહ્મચારિણી છીએ. આપણને જાતક કર્મ કરવું ન કલ્પે. જ્યારે તું ઘણાં બાળકોમાં મૂર્છિત યાવત્ આસક્ત થઈ અભ્યંગનાદિ કરીને રહે છે. - x - તો તું આ સ્થાનની આલોચના યાવત્ પ્રાયશ્ચિત્ત કર.

ત્યારે સુભદ્રા આચારે તેમના કથનનો આદર ન કર્યો કે સારો ન માન્યો અને તેમજ રહેવા લાગી. ત્યારે તે શ્રમણી નિર્ગ્નથીઓ સુભદ્રા આચારની હીલના, નિંદા, ખિંસા, ગર્હ કરવા લાગી અને વારંવાર આ અર્થનું નિવારણ કરવા લાગી. ત્યારે યાવત્ સુભદ્રા આચારને આવો અધ્યવસાય થયો કે - જ્યારે હું ગૃહસ્થાવાસમાં હતી ત્યારે સ્વતંત્ર હતી, પણ મુંડ થઈ-પ્રવ્રજિત થઈ છું ત્યારથી જ પરવશ છું. પહેલાં તો આ શ્રમણીઓ મારો આદર કરતી હતી. હવે નથી કરતી, તો મારે શ્રેયસ્કર છે કે કાલે યાવત્ સૂર્ય દેદીપ્યમાન થતાં સુવ્રતા આચાર પાસેથી નીકળી બીજા ઉપાશ્રય ગ્રહણ કરી વિચરું. યાવત્ - x - જુદા ઉપાશ્રયે રહેવા લાગી.

ત્યારપછી સુભદ્રા આચાર બીજા આચારો દ્વારા ન નિવારતા સ્વચ્છંદ મતિવાળી થઈ, ઘણાં બાળકો ઉપર મૂર્છા પામી યાવત્ અભ્યંગનાદિ કરતી, યાવત્ પુત્રાદિની પિપાસા અનુભવતી રહી. પછી સુભદ્રા આચાર પાર્શ્વસ્થા-પાર્શ્વસ્થવિહારી, અવસન્ના, કુશીલા, સંસક્તા, યથાહંદા થઈ ઘણાં વર્ષો શ્રામણ્ય પર્યાય પાળી, અર્ધ માસિકી સંલેખનાથી ૩૦ ભક્ત અનશન વડે છેદીને તે સ્થાનની આલોચના-પ્રતિક્રમણ ન કરીને કાળમાસે કાળ કરી સૌધર્મ કલ્પે બહુપુત્રિકા વિમાનમાં ઉપપાત સભામાં દેવશયનીયમાં દેવદૂષ્યથી અંતરિત, અંગુલના

અસંખ્યાતમા ભાગ અવગાહનાથી બહુપુત્રિકાદેવી રૂપે ઉત્પન્ન થઈ. તુરંતની ઉત્પન્ન થયેલ તે બહુપુત્રિકાદેવી પંચવિધ પર્યાપ્તિથી યાવત્ ભાષામન પર્યાપ્તિ પર્યાપ્ત થઈ. - X -

ભગવન્ ! તેને બહુપુત્રિકા દેવી કેમ કહે છે ? ગૌતમ ! તેણીને જ્યારે જ્યારે દેવેન્દ્ર દેવરાજ શકની સભામાં નાટક કરવા જાય ત્યારે ઘમાં બાલક-બાલિકા, ડિંમક-ડિંમિકાને વિકુર્વે છે. પછી શકેન્દ્ર પાસે આવી, શકને તે દિવ્ય દેવહિન્દ્ર-દેવદ્યુતિ-દેવાનુભાવ દેખાડે છે, તેથી તે બહુપુત્રિકાદેવી કહેવાય છે.

બહુપુત્રિકાદેવીની સ્થિતિ કેટલાં કાળની છે ? ગૌતમ ! ચાર પત્વ્યોપમ. તેણી દેવલોકથી આયુ-સ્થિતિ-ભવક્ષય પછી ચ્યવીને ક્યાં જશે ? ક્યાં ઉપજશે ? ગૌતમ ! આ જ જંબૂદ્વીપમાં વિંદ્યગિરિની તળેટીમાં ભિભેલસંનિવેશમાં બ્રાહ્મણકુળમાં પુત્રીરૂપે જન્મશે.

પછી તે બાલિકાના માતા-પિતા ૧૧-મો દિવસ જતાં યાવત્ બારમો દિવસ જતાં આવું નામ પાડશે. અમારી પુત્રીનું નામ 'સોમા' થાઓ. પછી સોમા બાલ્યભાવથી મુક્ત થઈ, વિજ્ઞાન પરિણત થતાં યૌવનને પામી, રૂપ-યૌવન-લાવણ્યથી ઉત્કૃષ્ટ, ઉત્કૃષ્ટ શરીરી યાવત્ થશે. પછી સોમાના માતાપિતા, તેણીને - X - યૌવન પામેલી જાણીને પ્રતિકુપિત દ્રવ્યથી, પ્રતિરૂપે કરીને પોતાના ભાણેજ 'રાષ્ટ્રકૂટ'ને પત્નીપણે આપશે.

સોમા પણ તેની ઈષ્ટા, કાંતા યાવત્ ભાંડ કરંડક સમાન, તેલકૈલ સમાન સુસંગોપિત, ચેલપેડાવત્ સુસંપરિક્ષિત, રત્નકરંડક સમાન સુરક્ષિત, સુસંગોપિત હતી યાવત્ રોગાતંકાદિ ન સ્પર્શે તેમ સાચવી હતી. પછી તે સોમા બ્રાહ્મણી રાષ્ટ્રકૂટ સાથે વિપુલ ભોગો ભોગવતા પ્રત્યેક વર્ષે યુગલને જન્મ આપતી સોળ વર્ષમાં બ્રીશ બાળકોને જન્મ આપ્યા. પછી તે સોમા બ્રાહ્મણી તે ઘણાં બાળક, બાલિકા, કુમાર-કુમારી, ડિંમ-ડિંમિકામાં કેટલાંકને યત્ના કરવા, એ રીતે કેટલાંકને સ્તનપાન, સ્તને રાખવા, નાયવું, ઉછળકુદ, સ્ખલના, દુધ માંગે, રમકડા-ખાજા-ભાત-પાણી માંગવા વડે,

એ જ પ્રમાણે હસવું, શેષ, આકોશ, અતિ આકોશ, માર, ભાગવું, પકડવું, રોવું, આકંદ, વિલાપ, મોટેથી પોકાર, ઉંચા શબ્દો કરવા, નિદ્રા પામવા, પ્રલાપ કરવો, દાઝવું, વમન, વિષ્ટા, મૂત્ર એ બધાંથી અતિ વ્યાકુળ થશે. તેમના મૂત્ર, વિષ્ટા, વમનથી અતિ લેપાયેલી રહેશે, વરખો અતિ મલિન રહેશે, શરીર અતિ દુર્બળ રહેશે યાવત્ અતિ બીભત્સ અને દુઃખવાળી થવાથી રાષ્ટ્રકૂટ સાથે વિપુલ કામભોગ ભોગવી વિચરવા સમર્થ થશે નહીં.

ત્યારપછી સોમા બ્રાહ્મણી અન્ય કોઈ દિવસે મધ્યરાત્રિમાં કુટુંબ જાગરિકાથી જાગતી હતી ત્યારે આવો સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો. હું આ ઘણાં દારક યાવત્ ડિંમિકાથી, જેમાં કેટલાંકને યત્ના કરવા યાવત્ કેટલાંકના મૂત્ર વડે, દુષ્ટ બાળકો વડે, દુષ્ટ જન્મ વડે, વિપ્રહત અને ભગ્ન થયેલ હોવાથી એક પ્રહારથી પડી

જવાય તેવી તથા મૂત્રાદિથી લેપાયેલ યાવત્ અતિ દુર્ગન્ધવાળી હું - X - ભોગ ભોગવવા સમર્થ નથી. તે માતાઓ ધન્ય છે, યાવત્ તેમનું જીવિત સફળ છે, જે વાંઝણી છે, જેમને પ્રસૂતિ થતી નથી, માત્ર ટીંચણ અને કોણીની માતા છે. સુરભિ સુગંધ સુગંધિકા, વિપુલ માનુષી ભોગ ભોગવતી વિચરે છે. પણ હું અધન્ય, પુણ્યહીન, અકૃત્ પુન્ય છું, જેથી રાષ્ટ્રકૂટ સાથે વિસ્તારવાળા યાવત્ કામભોગોને ભોગવતી વિચરી શકતી નથી.

તે કાળે સુવ્રતા આર્યા, જે ઈર્ષ્યાસમિત યાવત્ બહુપરિવારા હતા, તે પૂર્વાનુપૂર્વીથી જ્યાં ભિભેલ સંનિવેશ હતું ત્યાં યથાપ્રતિરૂપ અવગ્રહ યાચીને યાવત્ રહ્યા. પછી તેમના એક આર્યા સંઘાટક ભિભેલના ઉંચ-નીચ ગૃહોમાં યાવત્ ભમતાં રાષ્ટ્રકૂટના ગૃહમાં પ્રવેશ્યા. ત્યારે તે સોમા બ્રાહ્મણી, તે આર્યાને આવતા જોઈને હર્ષિત થઈ, જલ્દી આસનેથી ઉભી થઈ. સાત-આઠ ડગલાં સામે ગઈ. વાંદી-નમી, વિપુલ અસનાદિ પડિલાભીને બોલી - હું રાષ્ટ્રકૂટ સાથે વિપુલ ભોગ ભોગવતાં યાવત્ - X - બ્રીશ બાળકો થયા. હવે તે ઘણાં બાળકોથી યાવત્ - X - ભોગ ભોગવી વિચરવા સમર્થ નથી. તેથી હું આપની પાસે ધર્મ સાંભળવા ઈચ્છું છું.

ત્યારે તે આર્યાઓ સોમા બ્રાહ્મણીને વિચિત્ર યાવત્ કેવલી પ્રજ્ઞાપ્ત ધર્મ કહે છે. ત્યારપછી સોમા બ્રાહ્મણી, તે આર્યા પાસે ધર્મ સાંભળી, સમજી, હર્ષિત થઈ યાવત્ તે આર્યાને વાંદી-નમીને બોલી - હે આર્યાઓ ! હું નિર્ગન્ધ્ય પ્રવચનની શ્રદ્ધા કરું છું યાવત્ તેને માટે અભ્યુદયત છું. હે આર્યાઓ ! તેમજ છે, તમે જે ધર્મ કહો છો એમ જ છે. હું રાષ્ટ્રકૂટની રજા લઉં પછી આપની પાસે મુંડિત યાવત્ પ્રવર્જિત થાઉં.

દેવાનુપ્રિયા ! સુખ ઉપજે તેમ કરો, પ્રતિબંધ ન કરો.

પછી સોમા બ્રાહ્મણી આર્યાઓને વાંદી-નમીને વિદાય આપશે. પોતે રાષ્ટ્રકૂટ પાસે આવી, બે હાથ જોડી કહેશે - દેવાનુપ્રિય ! મેં આર્યા પાસે ધર્મ સાંભળેલ છે, તે મને ઈષ્ટ યાવત્ રુચિકર છે. તો આપની આજ્ઞા પામી હું સુવ્રતા આર્યા પાસે દીક્ષા લઉં. ત્યારે રાષ્ટ્રકૂટ, સોમાને કહેશે કે હમણાં મુંડ થઈને યાવત્ પ્રવ્રજ્યા ન લે, હાલ મારી સાથે વિપુલ કામભોગ ભોગવ પછી ભુક્ત ભોગી થઈ સુવ્રતા આર્યા પાસે દીક્ષા લેજે. ત્યારે સોમા બ્રાહ્મણી, રાષ્ટ્રકૂટના આ અર્થને અંગીકાર કરશે.

ત્યારપછી સોમા બ્રાહ્મણી સ્નાન યાવત્ શરીરવિભૂષા કરી, દાસીના સમૂહથી પરીવરી, ઘેરથી નીકળી, ભિભેલ સંનિવેશ મધ્યે થઈને સુવ્રતા આર્યાના ઉપાશ્રયે આવશે, સુવ્રતા આર્યાને વંદન-નમસ્કાર કરી, પર્યુપાસના કરશે. પછી સુવ્રતા આર્યા તેણીને કેવલી પ્રરૂપિત ધર્મ કહેશે - જે પ્રકારે જીવો કર્મ બાંધે છે, ઈત્યાદિ.

ત્યારે તે સોમા સુવ્રતા આર્યા પાસે યાવત્ બાર પ્રકારે શ્રાવકધર્મ અંગીકાર

કરશે. કરીને સુવ્રતા આર્યાને વાંદી-નમીને જે દિશાથી આવી હતી, તે દિશામાં પાછી જશે. પછી સોમા શ્રાવિકા થઈ, જીવાજીવ સ્વરૂપને જાણી યાવત્ આત્માને ભાવતી રહેશે.

ત્યારપછી સુવ્રતા આર્યા કદાચિત્ બિભેલ સંનિવેશથી નીકળશે. બહારના દેશોમાં વિહાર કરશે. ત્યારપછી તે સુવ્રતા આર્યા અન્ય કોઈ દિને પૂર્વાનુપૂર્વીથી યાવત્ આવીને રહ્યા. ત્યારે સોમા બ્રાહ્મણી આ કથા સાંભળી હર્ષિત થઈ, નહાઈ પૂર્વવત્ નીકળી યાવત્ વાંદી-નમીને ધર્મ સાંભળી યાવત્ રાષ્ટ્રકૂટને પૂછીને પછી પ્રવજ્યા લઈશ. - - સુખ ઉપજે તેમ કરો - -

પછી સોમા બ્રાહ્મણીએ સુવ્રતા આર્યાને વાંદી, નમીને તેમની પાસેથી નીકળશે. પછી પોતાના ઘેર રાષ્ટ્રકૂટ પાસે આવી, બે હાથ જોડી પૂર્વવત્ પૂછીને યાવત્ દીક્ષા લઈ.

દેવાનુષ્ઠિયા ! સુખ ઉપજે તેમ કરો, પ્રતિબંધ ન કરો.

પછી રાષ્ટ્રકૂટે વિપુલ અશનાદિ પૂર્વવત્ સુભદ્રા યાવત્ આર્યા થયા, ઈર્ષ્યાસિમિતા યાવત્ ગુપ્ત બ્રહ્મચારિણી. પછી તે સોમા આર્યા, સુવ્રતા આર્યા પાસે સામાયિકાદિ ૧૧-અંગો ભણશે. ઘણાં ઉપવાસ, છઠ્ઠ, અહમાદિ યાવત્ ભાવતી, ઘણાં વર્ષો શ્રામણ્ય પર્યાય પાળીને માસિકી સંલેખનાથી ૬૦ ભક્તોને અનશન વડે છેદીને આલોચના-પ્રતિક્રમણ કરીને સમાધિ પામી, કાળ કરીને શકેન્દ્રના સામાનિક દેવપણે ઉપજશે. ત્યાં - X - સોમદેવની સ્થિતિ બે સાગરોપમ કહી છે. તે દેવલોકથી આયુક્ષયથી યાવત્ સ્યવીને - X - મહાવિદેહેમાં યાવત્ મોક્ષે જશે.

જંબૂ ! એ પ્રમાણે શ્રમણ ભગવંતે આનો અર્થ કહેલ છે.

● વિવેચન-૮ :-

ઉત્કોપ-પ્રારંભવાક્ય - X - યોથા અધ્યયનનો શો અર્થ કહ્યો છે ? - X - આ દિવ્ય ઋદ્ધિ કયા હેતુથી ઉપાર્જિત કરી છે ? ઈત્યાદિ - X - વાણારસીમાં ભદ્ર નામે ઋદ્ધિવાન્, દર્પવાન્, વિખ્યાત, વિસ્તીર્ણ વિપુલ ભવનાદિ યુક્ત સાર્થવાહ હતો. તેને સુભદ્રા નામે સુકુમાર પત્ની હતી. તે વંધ્યા હતી. પ્રસવ પછી જાળક મરી જાય તો પણ વંધ્યા કહેવાય, તેથી કહે છે - અપત્યોને જન્મ આપી ન શકનારી, તેના શરીરના ટીંચણ અને કોણી જ સ્તનોને સ્પર્શતા હતા, સંતાનો નહીં. તેણીને આવો આત્માશ્રિત, સ્મરણરૂપ, મનોગત સંકલ્પ ઉપજ્યો. તે માતાઓ-સ્ત્રીઓ ધન્યા છે, પવિત્ર છે, સુકૃત્ કરેલી છે, લક્ષણો સફળ કરેલી છે. તે સ્ત્રીના મનુષ્ય જન્મ અને જીવિત સફળ છે. જેને નિજકુક્ષિથી ઉત્પન્ન ડિંબ-બાળક, સ્તનના દૂધમાં લુબ્ધ છે ઈત્યાદિ - X - [બધું સૂત્રાર્થવત્ જાણવું] - X - X -

પછી જે થયું, તે કહે છે - ગૃહોમાં સમુદાન-ભિક્ષાટન્ કરતું સાધ્વી યુગલ ત્યાં આવ્યું. સુભદ્રાએ મનમાં વિચાર્યું કે - સમૃદ્ધ અતિશય શબ્દાદિ ભોગવતા વિચરીએ છીએ તો પણ બાળકને જન્મ ન આપ્યો. પુત્ર સંપત્તિવાળી સ્ત્રીઓ જ ધન્ય

છે. તેમ ખેદ પરાયણ થઈ સાધ્વીને તેનો - X - ઉપાય પૂછ્યો. કેવલી પ્રજ્ઞપ્તધર્મ - જીવદયા, સત્ય વચન, પરધન પરિવર્જન, સુશીલ, ક્ષાંતિ, પંચેન્દ્રિયનિગ્રહાદિ. - X - આપનું વચન સત્ય છે, સંદેહરહિત છે. - X - એમ કહી શ્રાવક ધર્મ સ્વીકારી દેવ-ગુરુ-ધર્મની પ્રતિપત્તિ કરે છે. - X -

આઘવણા - સામાન્ય કથન, પત્રવણા - વિશેષ કથન, સત્રવણા - સંબોધના, વિત્રવણા - વિજ્ઞાપ્તિકા. - X - સુભદ્રા ભાર્યાને વ્રત ગ્રહણ માટે નિષેધ કરવા કહ્યું. પછી અનિસ્થાથી - X - અનુમતિ આપી.

સુવ્રતા આર્યાથી જુદા ઉપાશ્રયે વિચરે છે. અણોહૃદય - બળપૂર્વક હાથ પકડી પ્રવર્તમાનને નિવારવા. અનિવારિતા - નિષેધક વગરની, તેથી જ સ્વચ્છંદમતિકા. - X - ઉચ્ચાણિયં - પ્રેક્ષણક કરવાને માટે ત્યાં જવું. - X - X - X - પ્રતિકૃજિત - પ્રતિભાષિત. - X - ઇષ્ટ - વલ્લભ, કંત - કમનીયત્વથી, પિયા - સદા પ્રેમવિષયત્વથી, મનોજ્ઞસુંદરપણાથી. - X - X - ચેલપેડા - વસ્ત્રમંજૂષા. યુગલ - બાલક અને બાલિકારૂપ - X - X - શેષ સુગમ છે.

⊗ અધ્યયન-૫-“પૂર્ણભદ્ર” ⊗
— X — X — X — X —

● સૂત્ર-૯ :-

ભગવન્ ! - X - ઉત્કોપ. હે જંબૂ ! તે કાળે રાજગૃહનગર, ગુણશીલ ચૈત્ય, શ્રેણિક રાજા હતો. સ્વામી પદાર્યા, પર્યાદા નીકળી, તે કાળે પૂર્ણભદ્ર દેવ સૌધર્મકલ્પમાં પૂર્ણભદ્ર વિમાનમાં સુધર્મા સભામાં પૂર્ણભદ્ર સીંહાસને ૪૦૦૦ સામાનિકો સાથે યાવત્ સૂર્યાભ દેવવત્, યાવત્ બ્રહ્મશબ્દ નૃત્યવિધિ દેખાડીને - X - પાછો ગયો. કૂટાગારશાલા દેષ્ટાંત, પૂર્ણભવ વિશે પૃચ્છા.

ગૌતમ ! તે કાળે આ જ જંબૂદ્વીપમાં ભરતક્ષેત્રમાં મણિપતિતા નામે સમૃદ્ધ નગરી હતી. ચંદ્રોત્તરાયણ ચૈત્ય હતું. ત્યાં પૂર્ણભદ્ર નામે આદ્ય ગાથાપતિ હતો. તે કાળે સ્થવિર ભગવંત, જાતિ સંપન્ન યાવત્ જીવિતાશા-મરણભયમુક્ત બહુશ્રુત, બહુ પરિવારવાળા હતા તે પૂર્વાનુપૂર્વીથી યાવત્ પદાર્યા, પર્યાદા નીકળી.

ત્યારે પૂર્ણભદ્ર ગાથાપતિ આ વૃત્તાંત જાણી, હર્ષિત થઈ યાવત્ ‘ગંગદત્’ માફક નીકળ્યો યાવત્ દીક્ષા લઈ યાવત્ ગુપ્ત બ્રહ્મચારી થયો. પછી પૂર્ણભદ્ર અણગારે ભગવંત પાસે સામાયિકાદિ ૧૧-અંગ ભણ્યા. ઘણાં છઠ્ઠ-અહમ યાવત્ કરીને ઘણાં વર્ષો શ્રામણ્ય પર્યાય પાળીને માસિકી સંલેખનાથી ૬૦ ભક્તોને અનશન વડે છેદીને, આલોચના-પ્રતિક્રમણ કરી, સમાધિ પામી, કાળ કરી, સૌધર્મ કલ્પમાં પૂર્ણભદ્ર વિમાનમાં કરી, સૌધર્મ કલ્પમાં પૂર્ણભદ્ર વિમાનમાં ઉપપાતસભામાં યાવત્ દેવ થયો. - X -

ગૌતમ ! એ રીતે પૂર્ણભદ્રદેવે તે દિવ્ય દેવર્ષિ યાવત્ પ્રાપ્ત કરી. પૂર્ણભદ્રદેવની - X - સ્થિતિ બે સાગરોપમ છે. તે દેવલોકથી સ્યવીને - X - મહાવિદેહે મોક્ષે જશે. - નિક્ષેપ -

❁ અધ્યયન-૬-“માણિભદ્ર” ❁
— X — X — X — X —

● સૂત્ર-૧૦ :-

ઉત્કોપ - હે જંબૂ ! તે કાળે રાજગૃહનગર, ગુણશીલ ચૈત્ય, શ્રેણિક રાજ, સ્વામી પધાર્યા. તે કાળે માણિભદ્ર દેવ સુધર્માસભામાં માણિભદ્ર સીંહાસને ૪૦૦૦ સામાનિકો પૂર્ણભદ્રની જેમ આગમન નૃત્યવિધિ, પૂર્વભવ પૃચ્છા. મણિપતિ નગરી, માણિભદ્ર ગાથાપતિ. સ્થવિરો પાસે પ્રવજયા, ૧૧-અંગો ભરયા. ઘણાં વર્ષનો પચાય, માસિકી સંલેખના, ૬૦ ભક્તોનું છેદન. માણિભદ્ર વિમાને ઉપપાત. બે સાગરોપમ સ્થિતિ, મહાવિદેહે મોક્ષે જશે. - - નિક્ષેપ - -

❁ અધ્યયન-૭ થી ૧૦ - “દત્ત” આદિ ❁
— X — X — X — X — X — X —

● સૂત્ર-૧૧ :-

એ પ્રમાણે દત્ત, શિવ, બલ, અનાદિત એ ચારે પૂર્ણભદ્ર દેવની સમાન જાણવું. બધાંની બે સાગરોપમ સ્થિતિ. વિમાનોના નામો દેવ સદૈશ છે. પૂર્વભવમાં દત્ત-ચંદનામાં, શિવ-મિથિલામાં, બલ-હસ્તિનાપુરમાં, અનાદિત-કાર્કંદી નગરીમાં ઉત્પન્ન થયા. - X -

● વિવેચન-૧૧ :-

આ ગ્રંથમાં પહેલો વર્ગ દશ અધ્યયનાત્મક નિરયાવલિકા નામે છે. બીજો દશ અધ્યયનાત્મક વર્ગ ‘કલ્પાવર્તસિકા’ નામે છે. ત્રીજો વર્ગ દશ અધ્યયનાત્મક પુષ્પિકા નામે છે.

પુષ્પિકાના પહેલાં અધ્યયનમાં ચંદ્ર નામે જ્યોતિષ્કેન્દ્રની કથા છે. પછી અનુક્રમે સૂર્ય, શુક્ર, બહુપુષ્પિકા, પૂર્ણભદ્ર, માણિભદ્ર, દત્ત, શિવ, બલ અને અનાદિતની વક્તવ્યતા છે.

પુષ્પિકા ઉપાંગ સૂત્રના અધ્યયન-૧ થી ૧૦નો
મુનિ દીપરત્નસાગરે કરેલ ટીકા સહિત અનુવાદ પૂર્ણ

આગમ સૂત્ર-૨૧, ઉપાંગસૂત્ર-૧૦ પૂર્ણ
— X — X — X — X — X — X —

આગમ સટીક અનુવાદનું વિભાગીકરણ

આગમનું નામ	ભાગ ક્રમાંક
આચારાંગ	૧ અને ૨
સૂત્રકૃતાંગ	૩ અને ૪
સ્થાનાંગ	૫ થી ૭
સમવાયાંગ	૮
ભગવતી	૯ થી ૧૩
જ્ઞાતાધર્મકથા	૧૪
ઉપાસકદશા, અંતકૃત્દશા, અનુતરોપપાતિકદશા, પ્રશ્નવ્યાકરણ	૧૫
વિપાકશ્રુત, ઔપપાતિક	૧૬
રાજપ્રશ્નીય	૧૭
જીવાજીવાભિગમ	૧૭ થી ૧૯
પ્રજ્ઞાપના	૨૦ થી ૨૨
સૂર્ય/ચંદ્ર-પ્રજ્ઞાપ્તિ	૨૩, ૨૪
જંબૂદ્વીપ પ્રજ્ઞાપ્તિ	૨૫ થી ૨૭
નિરયાવલિકા પંચક અને પયપ્ત્તાસૂત્રો-૧૦+૧	૨૮
નિશીથ, વ્યવહાર, બૃહત્કલ્પ દશાશ્રુતરર્કંધ અને જીતકલ્પ	૨૯
મહાનિશીથ	૩૦
આવશ્યક	૩૧ થી ૩૪
પિંડનિર્યુક્તિ, ઓઘનિર્યુક્તિ	૩૫
દશવૈકાલિક	૩૬
ઉત્તરાધ્યયન	૩૭ થી ૩૯
નંદીસૂત્ર	૪૦
અનુયોગદ્વાર	૪૧
કલ્પ (બારસા) સૂત્ર	૪૨